

RĪGAS SV. MARIJAS MAGDALĒNAS

CISTERCIEŠU MĀSU

KLOSTERIS

Heinricha Tropa

Universitātes Rīgā, Rom.Kat.Teoloģijas
fakultātes studenta Matr. Nr.18352

Studiju darbs
licenciāta grāda iegūšanai.

Rīgā, 1943.g.

Saturs

IEVADS	4
Cisterciešu ordeņa dibināšana.....	5
CISTERCIEŠU SIEVIEŠU KLOSTERU DIBINĀŠANĀS	8
CISTERCIEŠU – SIEVIEŠU KLOSTERA DIBINĀŠANA RĪGĀ	12
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA PRIVILĒĢIJAS	16
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA DOTĀCIJAS	19
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA UN BAZNĪCAS CELŠANA	23
RĪGAS SV. MARIJAS MAGDALĒNAS CISTERCIEŠU KLOSTERA IEKŠĒJĀ DZĪVE	28
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERIS REFORMĀCIJAS GADOS.....	32
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA LIKVIDĒŠANA.....	39
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS BAZNĪCAS UN KLOSTERA ĒKU TURPMĀKIE LIKTEŅI	43
SV. MARIJAS MAGDALĒNAS MĀSU – CISTERCIEŠU KLOSTERA VĒSTURISKĀ NOZĪME	44
IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA	46
ATSAUCES	48

IEVADS

Latvju cilšu kristianizēšana norisinās vēstures posmā, kad Baznīca smagās cīņās pret universāli absolūtās varas tīkotājiem – vācu ķeizariem - ir spoži sev izcīnījusi brīvību, pāvestība - sasniegusi sava iespaida augstāko triumfu, un visas kristīgās tautas ar saviem valdniekiem priekšgalā ir apvienojušās pāvesta vadībā vienā lielā kristīgā ģimenē. Ārējā spēka un triumfa pamats šajā viduslaiku Baznīcas ziedu laikā (no 1073. gada līdz 1307. gadam) ir meklējams tās neparastajā iekšējā dzīves uzplaukumā, kuru, pirmām kārtām, raksturo augstā klosteru dzīves attīstība un izveidošanās. Milzīgs ir ideālisma apgaroto svētuma meklētāju skaits, kas šajā laikmetā pilda dažnedažādu regulu klosterus, liek dibināties arvien jauniem un jauniem klosteriem, kas, kā sildošo un gaismojošo ugunskuru tīkls, blīvi jo blīvi nosedz kristīgo Eiropu.

Klosteri neraksturo vienīgi zemes, kur kristiānisms jau ir dziļi iesakņojies un nostabilizējies. Arī jaunatgriezto zemēs, kuru iegūšanu Baznīcai veic gandrīz vai vienīgi mūki, klosteri ir pirmie ticības cietokšņi, izejas pozīcijas arvien tālākai kristietības izplatīšanai, kā arī iegūto apvidu kristīgai pāraudzināšanai.

Ne tikai vīriešu klosteri ir šo lielo ideju nesēji un uzdevumu veicēji. Tiem blakus cienīgi nostājas arī sievietes klosteri, kas ārēji varbūt ir ne tik pamanāmi, bet pārdabiskajā oikonomijā ar savu mistisko dzīvi, lūgšanām, labajiem darbiem un savas dziļās ticības un Dieva mīlestības piemēru, ieņem ne mazāku lomu kristietības nostiprināšanas darbā.

Arī Livonijā, atbilstoši šim laikmetam, kristietīgās ticības dīgšanu un nostiprināšanos iezīmē klosteri. Cisterciešu ordenis ir tas, kas pirmais sūta uz Livoniju savus pārstāvjus. Un, kad kristīgā ticība ir jau laidusi saknes, Rīgā dibinās šī paša ordeņa pirmais sievietes klosteris, kam, saskaņā ar dievišķo Providenci, smagā dramatisma pilnajos reformācijas gados bija jāklūst par vienīgo katolicisma dzirkstiņas saglabātāju Rīgā.

Šī vecākā sievietes klostera Rīgā dibināšanas iemeslu un tālākās attīstības, kas ir šī darba temats, labākai noskaidrošanai īsumā ir jāpieskaras vispārīgai cisterciešu ordeņa dibināšanai un tā raksturīgajām iezīmēm.

Cisterciešu ordeņa dibināšana

Cisterciešu ordeņa rašanās ir aizsākusies ar vispārējo klosteru reformas kustību, kas sākās 10. gadsimtā. Pretēji iepriekšējai, 9. gadsimtā, ar Sv. Benedikta Ananiensis vārdu saistītai reformācijai, kas apmierinājās tikai ar prasību pēc Sv. Benedikta regulas stringrāku ievērošanu, 10.gs. reformācijas kustība veic atsevišķu abatiju apvienošanu kongregācijās, klosteru pārvaldes centralizēšanu, klosteru stringrāku kontroli, atbrīvošanos no bīskapu un pasaulīgo firstu noteicošās varas. Šī kustība visspilgtāk izpaudās Clugny klosteru apvienībā, no kā visa kustība dabūja savu vārdu. Reformēšanās ideja no klosteriem pārgāja uz visu Baznīcas dzīvi, nosakot sev mērķi – atbrīvoties no pasaulīgo valdnieku pārmērīgās ietekmes un tās visām ļaunajām sekām, ko smagās cīņās izcīnīja pāvests Gregors VII (1073 – 1085).¹

Arī cisterciešu ordenis bija šīs klosteru reformas un iekšējās dzīves pacelšanas mēģinājumu turpinājums.

Par šī ordeņa dibinātāju tiek uzskatīts Sv. Roberts, lai gan patiesībā viņš nekad nebija domājis par jauna ordeņa dibināšanu. Sv. Roberts, dzimis ap 1027. gadu, jau 15 gadus vecs iestājās benediktiniešu klosterī Moutier-la-Celle, pie Troyes.² Ap 1060. gadu viņu ievēl par Tonnerre Sv. Miķeļa klostera abatu, bet, kad šī klostera mūki atteicās pieņemt dažas reformas, viņš atgriežas atpakaļ uz Moutier. Drīz pēc tam viņu ievēl par Saint-Ayoul klostera abatu. Šajā laikā vairāki Colan mežā dzīvojošie vientuļnieki lūdz viņu par garīgo vadoni. Ar pāvesta piekrišanu Sv. Roberts aizved minētos eremītus uz Molesmes mežu Langres bīskapijā, kur uz grāfu de Maligny dāvatās zemes nodibina benediktiniešu klosteri. Drīz šis klosteris uzplaukst un ap 1090.gadu apvieno jau vairākus priorātus.

Bet, kad arī Molesme klosteris bagāto dāvinājumu un neatbilstošu personu uzņemšanas dēļ, sāk slīdēt uz leju, Roberts kopā ar dažiem dedzīgākajiem brāļiem nolēmj klosteri atstāt un dibināt jaunu, kurā Benedikta regula tiktu izpildīta visā tās stingrumā. Tāpēc ar pāvesta legāta, Lyonas Arhibīskapa Hugo piekrišanu 1098. gada 21. martā, viņš nodibina mežonīgajā, ērkšķu krūmiem aizaugušajā purvainajā Burgundijas ielejā „jauno klosteri”, kas vēlāk 4. abata Sv. Stefana laikā dabū nosaukumu „Cistercium” (franciski: Citeaux, citeaux). Jaunajā klosterī ievēda citu, askētisku dzīvesveidu.

Pēc neatlaidīgiem Molesmes klostera brāļu lūgumiem, Sv. Roberts atgriežas atpakaļ 1099. gadā un paliek tur līdz savai nāvei 1110. gadā.

Par „jaunā klostera” priekšnieku brāļi izvēlēja dedzīgo un mācīto vīru Sv. Alberichu. Viņš ievēd klostera brāļiem līdzšinējā melnā benediktiniešu tērpa vietā jaunu – baltu (dabiskās vilnas krāsas) habitu, paturot tikai melno skapulāru. Sastāda arī klosterim stingrus dzīves

noteikumus – statūtus, kas saucas „Instituta monachorum de Molismo venientium”³. Šī regula, ko apstiprināja pāvests Paschalijs II., grib stingri turēties pie mūku dzīves ideāla, izmetot no klostera visu, kas garīgo spraigumu var mazināt. Klosterī jāvalda visstingrākajai atturībai, vienkāršībai baznīcas iekārtā, paklausībai bīskapam (izsargājoties no dažādām privilēģijām), kā arī nav jātraucē draudžu ganiem pildīt savus pienākumus.

Ordeni tālāk izveido trešais abats Sv. Stepāns Hardings (miris 1134. gadā), pēc tautības angļis. Viņš, protestējot pret benediktiniešu klosteros valdošo bagātību, visu uzsvāru liek uz nabadzību. Nabadzībai jāvalda klosterī un arī baznīcā, nepieļaujot ne zeltu, ne sudrabu, izņemot svētos traukus.⁴ Viņa laikos no iestāšanās klosterī daudzus atbaidīja stingrais dzīvesveids, kas tur valdīja. Kad 1111.g. vairums brāļu nomirst no kādas lipīgas slimības, draud jau pilnīga klostera iznīkšana. Tomēr tad notiek straujš pagrieziens, un sākas neparasts uzplaukums. Klosterī 1112. gadā ar 30 biedriem iestājas Sv. Bernards. Jau noviciātā Bernards ar savu dedzību un stingro pašmērdēšanos pievērš sev pārējo uzmanību. Viņa piemērs, svētuma slava pamudina arī citus dižciltīgos jaunekļus iestāties Citeaux klosterī. Tā sākas straujš klostera locekļu pieaugums, un jau 1113. gadā bija nepieciešams dibināt pirmās kolonijas: La Ferte, Pontigny (1114), Clairvaux (1115) un Morimond (1115). Tiem drīz vien seko daudzi citi klosteri, un jau abatam Stepānam mirstot, bija 80 jaundibinājumu, bet pēc Sv. Bernharda nāves jau 343. Neviens cits ordenis nevar uzrādīt tik strauju attīstību. Par to cistercieši ir pateicīgi savam lielajam dēlam, Sv. Bernhardam, kura vārdam tālu ārpus klostera mūriem visās to laiku Baznīcas politiskajās cīņās bija izcila nozīme. Kā nepārspēts runātājs, krusta karu sludinātājs, maldu apkarotājs, askēzes meistars, viņš nesa savam ordenim nemirstīgu slavu, tā kļūdamas par viņa otro dibinātāju.⁵

Ordeņa tālākās attīstības līnijas nosprauda „Carta caritatis” ordeņa statūti, kurus izstrādāja praktiskais angļis – abats Stepāns kopā ar Sv. Bernardu. Tās apstiprināja pāvests Kaliksts II. 1119. gadā un vēlāk vēl Eugenijs III. 1152. gadā.⁶ Carta caritatis nosaka ordeņa vadību. Visa ordeņa priekšgalā ir Citeaux klostera abats, kuru ievēl Citeaux klostera mūki kopā ar pārējo klosteru abatiem. Katram klosterim ir uzraudzības tiesības par saviem dibinātajiem klosteriem. Abatiem jāvizitē katru gadu savus apakšklosterus. Turklāt Carta caritatis nosaka ikgadēju ģenerālkapitula noturēšanu, kurā būtu jāpiedalās visiem abatiem.⁷

Šai klosteru savstarpējai pakārtotībai, stingrajai militārajai disciplīnai, kontrolei, kā arī ģenerālkapituliem bija izcila nozīme ordeņa garīgā spēka uzturēšanā. Pateicoties savai iekšējai disciplīnai un spēcīgai augšanai plašumā, ordenis drīz vien iegūst Baznīcā vadošo stāvokli starp pārējiem ordeņiem. IV. Laterānas koncils, ņemot par paraugu cisterciešu

ģenerālkapitulus, tādus uzdot turpmāk noturēt visiem ordeņiem.⁸ Pāvesti bieži pieaicina cisterciešus kā padomdevējus, izmanto viņus krusta karu sludināšanai, un par šiem pakalpojumiem apveltī ordeni ar daudz privilēģijām.

Pirmie cistercieši par savu mērķi bija noteikuši ar lūgšanām un fizisko darbu pildīt Sv. Benedikta regulu. Cilvēkam jādzīvo pašam no sava roku darba. Vadoties pēc tā, ordenis par savu nodarbošanos izvēlēja lauksaimniecību, lopkopību, dārzkopību, zvejniecību un citas līdzīgas nozares. Lai šajās nodarbēs būtu mazāk traucēti, cistercieši savus klosterus dibināja nomaļus no apdzīvotām vietām, nošķirtās ielejās, pie upēm un ezeriem.⁹ Kā palīgus dažādu darbu veikšanai ordenis piesaista pusbrāļus – konversus. Ar viņu palīdzību cistercieši veic lielus lauksaimniecības attīstīšanas darbus.

Sevišķi nopelni šim ordenim ir pagānu tautas kristianizēšanā un Jaunavas Marijas kulta veicināšanā. To vislabāk varam redzēt no viņu darba Baltijas provincēs. Starp pirmajiem lībiešu un latvju cilšu misionāriem ir sastopami vairāki cistercieši. Tuvākais pirmā bīskapa Meinarda palīgs bija cisterciešu mūks Teodoriks, kas vēlāk kļuvis par pirmo 1205. gadā bīskapa Alberta Daugavgrīvā dibinātā cisterciešu klosterā abatu, bet no 1211. gada – par bīskapu Igaunijā.¹⁰ Otrais Livonijas bīskaps arī nāc no cisterciešiem. Tas ir Lokuma klosteris (Hannoveras provincē) abats Bertolds.¹¹ Bet tā kā pirmais klosteris vispārīgi Livonijā bija nodibināts Daugavgrīvas Sv. Nikolaja cisterciešu klosteris¹², tad arvien vairāk vietējo cilšu kristianizēšana norisinājās cisterciešu vadībā. Arī Jaunavas Marijas godināšanas izplatīšana vietējās ciltīs, kā arī visas šīs zemes novēlēšana Viņas aizbildniecībai būs notikusi ne bez cisterciešu iespaida, kas par savu uzdevumu jau no sava otrā dibinātāja Sv. Bernharda laikiem uzskatīja Dievmātes goda veicināšanu un izplatīšanu.

CISTERCIEŠU SIEVIEŠU KLOSTERU DIBINĀŠANĀS

Cistercieši sākumā nedomā dibināt sev padotus sieviešu klosterus. Bet, kad ordeņa lielās slavas laikā 12.gs. sākumā tam pievienojas vairākas citas kongregācijas, kurās ietilpa arī sieviešu klosteri, tad ar to bija jāsamierinās.¹³ Ordeņa noraidošā izturēšanās rezultātā tiek dibināts sieviešu klosteris, kas pieņem cisterciešu regulu, bet nav no tās atkarīgs. Kā pirmais šāda veida klosteris tiek dibināts klosteris Langres diacēzē¹⁴ 1120. gadā Tartā, pie Dijon. Kandidātu pieplūdums ir ļoti liels. Iestājas daudzas firstu un grāfu meitas. Rodas arī vairāk šāda veida klosteru. Arī daudzi benediktiešu sieviešu klosteri, sajūsmināti par cisterciešu askētisko dzīvi, pārkārtojas uz viņu regulu. Visus šos jaunveidojumus cisterciešu ordenis tomēr negrib uzņemt savā pārraudzībā, jo negrib sevi apgrūtināt ar nonnu vadīšanu un traucēt savu stingro askētisko noslēgtību. Tādējādi klosteri lielākoties tiek veidoti patstāvīgi, paliekot diacēzes bīskapu padotībā.

Jo populārāks kļūst pats cisterciešu ordenis, jo augstāk ceļas viņa slava un iespaids, jo vairāk rodas sieviešu un jaunavu, kas grib dzīvot šī ordeņa dzīvi. Arvien vairāk ordenim ienāk lūgumi no firstu un augstmaņu aprindām pēc sieviešu klosteru dibināšanas. 12. gadsimta beigās ordenis ir spiests atteikties no savas noraidošās izturēšanās, un sākas arī sieviešu klosteru inkorporācija. Līdz ar to ir atvērts ceļš arī sieviešu klosteru, kas vietām saucas par bernardietēm, ļoti straujam un spēcīgam uzplaukumam. Miraeus ar sajūsmu par to stāsta savā cisterciešu hronikā: „Es wurden rauenkönvente gegründet, heilige Räume gebaut, es füllten die Kloster, es strömten Jungfrauen zusammen, es eilten Witwen herbei un verheiratete Frauen, die mit Einwilligung ihrer Männer die Ehe in eine geistliche verwandelten. Aus andern Klöstern kamen Nonnen, änderten ihre Ordenstracht, wollten den schmalen Weg gehen, un die Frucht eines bessern Lebens geniessen. Edle und in der Welt viel vermögende Frauen verliessen ihr irdisches Erbe, und sie zogen es vor, verachtet zu sein und der Thür zu hütten im Hause des Herrn, als zu wohnen in der gotlosen Hütten (Ps. 84,11). Jungfrauen von edlen Geschlecht wiesen angetragene Ehebündnisse zurück, verliessen ihre vernehmen Eltern und alle lockenden Genüsse der Welt legten ihren Schmuck und ihre kostbaren Kleider ab und verbanden sich mit Christo, dem Bräutigam der Jungfrauen, in Armut und Niedrigkeit..so wurden z.B. in der einen Diöcese von Lütlich sieben Cistercienser – Nonnenklöster in kurzer Zeit errichtet un viel heiligen Nonnen wie mit Lilien un Veilichen ausgeschmückt. Aber es könnten dort noch drei Mal mehr klöster errichtet werden: die Bewohnerinnen würden nicht fehlen. Und Nicht blos im Abendlande findet dieser Zudrang statt, sondern such in den Provinzen des

Morgenlandes, in Constantinopel, in Cypern, in Antiochen, in Tripolis und Accon: überall entstehen neue Nonnenklöster des Cistercienser – Ordens”¹⁵.

Iemesls šai sajūsmai par jaunajiem klosteriem ir līdzšinējo sieviešu klosteru pagrimums, ilgas pēc pilnīgākas, askētiskas dzīves, bet visvairāk – cisterciešu ordeņa un viņa locekļu svētuma slava. Svarīgs apstāklis šai straujajai sieviešu klosteru augšanai bija otrātajos laikos slavenākā ordeņa – premonstratiešu izturēšanās šajā jautājumā. Vadoties no sliktajiem piedzīvojumiem citos ordeņos, iepriekšējos gadu simteņos ar nonnu vadīšanu, viņi pilnīgi noraidīja savā ordenī sieviešu klosteru pastāvēšanu.¹⁶ Tādējādi, atlika vienīgi populārais cisterciešu ordenis, kurā viņi cerēja rast pilnīgu garīgo apmierinājumu.

Ordeņa ģenerālkapituls izstrādāja saviem sieviešu klosteriem stingrus priekšrakstus, kuru mērķis bija panākt tajos tādu pašu garu un disciplīnu kā vīriešu klosteros. Lai cisterciešu regulas stingros noteikumus izpildītu, tad arī šeit ievieš ordenim raksturīgo vizitāciju – pārbaudi. Vīriešu klosteros vizitators ir mātes klosterā abats. Nonnu klosteriem, turpretim, ģenerālkapituls par vizitatoriem nozīmēja tiem tuvākā vīriešu klosterā abatu. Lai gan arī sieviešu klosteros pastāvēja zināma saistība starp mātes un meitas klosteriem, tomēr mātes klosterā abatissai nebija nekādu sevišķu tiesību pār jaunākajiem klosteriem.¹⁷

Vizitatoru pienākums bija katru gadu padotos sieviešu klosterus rūpīgi pārbaudīt, sevišķu vērību piegriežot klosteru pārvaldei. Pēc ienākumu un īpašumu stāvokļa vizitators noteica augstāko klosterī pielaižamo personu skaitu. Vizitators vai arī ģenerālkapituls nozīmēja šiem klosteriem bikts tēvus, bieži vien arī īpašuma pārvaldniekus, lielākoties sava paša ordeņa brāļus.¹⁸

Klosteru iekšējo dzīvi noteica Sv. Benedikta regulas principi.¹⁸ Klosterim jābūt par vienu mīlestībā apvienotu kristīgu ģimeni, kuru vada māte – abatissa, visi klosterā iemītnieki ar paklausības solījumu tai ir padoti. Svētsolījumu nolikušajām māsām klosterī jāpaliek līdz mūža beigām visstingrākā klauzūrā. Tikai māte nepieciešamības gadījumā var iziet ārpus klosterā divu nonnu pavadījumā.¹⁹ Blakus lūgšanām jābūt arī fiziskam darbam (ora et labora). Klosterā dzīves mērķis ir sasniegt kristīgo pilnību. Kā galvenais līdzeklis tam – ir dievkalpojumi. Arī visi pārējie darbi jāveic Dieva godam (ut in omnibus glorificetur Deus) – klosterā dzīves moto. Lūgšanas un rokdarbus veic kopēji: visām mūķenēm ir kopējs oratorium, kopējās darba, ēdam un guļamzāles. Kopējās lūgšanas notiek 7 reizes dienā un 1 naktī (Breviarium monasticum). Dienas kārtība ir stingri noteikta. Ārpus lūgšanām brīvais laiks jāizmanto rokdarbiem, ķēķa, dārza u.tml. darbiem. Darbā no nevajadzīgas runāšanas jāizsargājas.

Arī ēšanas laiks stingri noteikts. Gaļas ēdieni aizliegti, izņemot slimos un vājos. Trešdienas un piektdienas ir gavēņa dienas ar vienu maltīti. Ēšanas laikā tiek lasīti priekšā gabali no Sv. Rakstiem, Baznīcas Tēviem, u.tml.

Nakti pavada kopējā dormitoriumā. Jāguļ ar visu apģērbu. Apģērbs, resp. habits, tāds pats kā cisterciešiem: baltas vilnas apģērbs, melna josta un melns skapulieris. Ejojot baznīcā uz pleciem uzsedza vēl baltu mēteli.²⁰

Noviciatā var uzņemt pēc pamatīgas un rūpīgas pārbaudīšanas. Pārbaudes laiks turpinājās vienu gadu. Pēc tam mūķene liek svētsolījumus. Solījumos ir ietverts: 1) *conversio morum* – nabadzības un sirdsšķīstības solījums, 2) *obedientia sub abbatissa* – paklausības solījums un 3) *stabilitas loci* – solījums klosterī palikt līdz nāvei. Ar to kļūst par pilntiesīgu mūķeni.

Par nepaklausības pārkāpumiem abatissa 2-3 reiz izsaka brīdinājumu. Ja tas nelīdz, tad izslēdz no kopējā galda vai lūgšanām, smagākos gadījumos no saskarsmes ar pārējām mūķenēm. Pret ļaunumā ietiepīgām var pielietot arī miesas sodus. Ja tas viss veltīgi, mātei un visām klosterī jālūdzas par viņas atgriešanos. Beidzamais solis ir izslēgšana no klostera.

Lauksaimniecības darbus sievietu klosterim veica „konversi”, kas dzīvoja pilnīgi no nonnām nošķirtajās mājās.²¹ 11. gs ar šo vārdu apzīmēja „*qui e seculo conversi sunt ad vitam monasticam*”, tātad tos, kas klosterī iestājās jau pieauguši, pretēji oblatiem, kurus jau kā mazus „ziedoja” klosterim. Citā nozīmē tie bija nemācītie mūķi, kas veica zemākus darbus vai arī ne-mūķi, kas klosterī dzīvoja zem zināmas disciplīnas un izpildīja dažādus klostera darbus. Cisterciešu konversu institūtu noorganizē priekšzīmīgi, dodot tiem sevišķu regulu un lauksaimniecību ierādot kā viņu speciālo lauku.²² Sievietu klosteru konversi pilnīgi līdzinājās vīriešu klosteru konversiem, lai gan pastāvīgi izšķīra: *conversi monalium* un *conversi ordinis*. Cisterciešu sievietu klosteros šie konversi pildīja muižu pārvaldnieku, mājas pārvaldnieku, maizes cepēju, pagrabu pārziņu, vārtu sargu, kurpnieku, u.c. tml. pienākumus. Faktiski tie bija tikai kalpotāji, lai gan arī viņiem bija jāpilda zināma regula.²³

Cisterciešu – sievietu klosteru speciālā nodarbošanās bija meiteņu audzināšana. Šajā nozarē viņām bija lieli nopelni.²⁴ Tie gādāja arī par nabagiem un nelaimīgajiem, sniedzot tiem palīdzību un dažos gadījumos – arī patvērumu.

Ordenis ir devis vairākas svētās un svētīgās, kā arī mistikas vēsturē ievērojamus vārdus. No cisterciešu vidus ir nākusi Sv. Luitgarde no Brabantas (+1246), Sv. Franca de Piacenza (+ap 1230), Sv. Mechtilde no Hakebornas (+1299), Sv. Mechtilde no Magdeburgas (+1282.) Sv. Gertrude (Lielā) +1302., svētīgā Berta no Marbais (+1247.) u.c.²⁵

Pēc sākotnējā straujā uzplaukuma cisterciešu ordeņa sieviešu klosteros iestājās viduslaiku beigās pagurums. Iemesls tam bija tas, ka mūķenes pārsvarā nāca no dižciltīgajiem, klosteri kļuva bagāti un iespaidīgi, līdz ar to zaudējot daudz no sava pirmatnējā askētisma un disciplīnas. Vācijā reformācija, vēlāk sekularizācija stipri samazināja šo klosteru skaitu, tā ka no 900 kādreizējiem dibinājumiem 1930. gadā bija tikai 866 klosteri.

CISTERCIEŠU – SIEVIEŠU KLOSTERA DIBINĀŠANA RĪGĀ

Tā kā viss misiju darbs Livonijā risinājās zem cisterciešu iespaida, un šīs zemes kristianizēšanas laikā 13. gadsimtā viņu ordenis vēl bija slavas augstumos, tad dabiski, ka pirmajam sieviešu klosterim šeit bija jābūt cisterciešu klosterim.

Viņu pirmais klosteris Baltijas zemēs parādās Rēvelē. Tur to 1250. gadā dibina Dānijas ķēniņš Erichs.²⁶ Bet gandrīz tajā pašā laikā cistercietes parādās arī Rīgā, pie Sv. Jēkaba baznīcas. Oficiālais dokuments par viņām ir no 1255. gada 2. augusta, ar kuru pāvests Aleksandrs IV apstiprina viņu klostera dibināšanu.²⁷ Tātad oficiālais šī klostera dibināšanas gads ir 1255. gads. Faktiski organizēšanās bija sākusies daudz agrāk. P. Goetze domā, ka klosteris pie Sv. Jēkaba baznīcas ir pastāvējis jau pirms Arhibīskapa Alberta (1253.-1273.) Ticīgie varētu būt jau viņam dāvājuši dažus īpašumus Livonijā un Lībekas diacēzē.²⁸ K.H. von Busse savā darbā „Die Stiftung de St. Marien – Magdalen Frauenklosters in Riga” cisterciešu māsu ierašanos Rīgā noliek uz 1251. gadu.²⁹

Bet no Arhibīskapa Alberta 1257.g.1.V. parakstītā dekrēta, ar kuru jaundibinātajam sieviešu klosterim nodod dažus īpašumus, skaidri izriet, ka viņš, Arhibīskaps, ir šīs dibināšanās iniciators. Šajā dekrētā³⁰ Arhibīskaps konstatē, ka Evangēlija gaisma Livonijā tik tālu jau ir izplatījusies, ka jau ir varējušas dibināties katedrāles, draudžu baznīcas un arī dažādi ordeņi, starp kuriem tomēr nav vēl līdz šim neviena sieviešu klostera: „Populus gentium, qui ambulabat in tenebris in partibus Livoniae, per auctorem fidei, Dominum nostrum Jesum Christum, ad agnitionem Christiani nominis adeo iam pervenit, quod in patria ipsa, quondam regione umbrae mortis, non solum lux evangelii est exorta, verum etiam sancta mater ecclesia ibidem suos palmites sic extendid, quod cathedrales et conventuales ac parochiales ecclesiae sunt fundatae. Diversorum etiam ordinum germina floruerunt, inter quae nullum adhuc feminei decoris coenobium extitit institutum”.

Tālāk Arhibīskaps aizrāda, ka pēc apspriedes ar savu kapitulu un citiem, viņš nācis pie atzinuma, ka Jaunavas Marijas godam, kura Livonijai sevišķi ir veltīta, jāaicina uz šejieni cisterciešu māsas: „Unde cum in utroque sexu salvator mundi salutem posuerit salvandorum et beata Dei Genitrix, semper virgo Maria, quae virgo virginum authonomastice nuncupatur, virginei floris honorem, honorem devotionis suae specialiter habeat deputatum, cui et ipsa Livonia specialiter est dicata, omnino conveniens et rationi consentaneum videbatur, ut de radice pudicitiae aliquis castimoniae virginalis flosculus erumperet, in quo maiestas praesidentis Divinae excellentiori continentiae titulo limpidius resplenderet. Haec igitur consideratione habito cum capitulo nostra contulimus, ut collegium aliquod

ancillarum Christi Cisterciensis ordinis ad honorem eiusdem intemerata virginis in Livoniam vocaremus.”

No šim dokumenta vietām redzams: 1) Livonijā pirms Arhibīskapa Alberta, tātad pirms 1253. gada vēl nav neviena sieviešu klosteru, 2) Par tāda dibināšanu Alberts rūpīgi apspriežas ar savu kapitulu un citām kompetentām personām, 3) Nolemj aicināt uz Livoniju cistercietes un 4) Klosteru dibināšanas motīvs – ar to sevišķā veidā pagodināt Jaunavu Mariju, šīs zemes speciālo aizbildni.

Jezuītu tēvs E. Tolgdorfs savā „Historia collegii Rigensis Societatis Jesu”, aizrādot, ka Rīgā būtu bijuši jau citi sieviešu klosteri un tamdēļ šo būtu domājis tikai dižciltīgo aprindām³¹, acīmredzot kļūdās, tāpat kā šajā pat vietā viņš kļūdās, arhibīskapa Alberta valdīšanas sākumu noliekot uz 1250. gadu. Vispār par klosteru dibināšanu tikai dižciltīgajām fundācijas dokumentos nekas nav minēts. Šī doma varēja rasties laikam sakarā ar to, ka viduslaiku beigās šī klosteru iemītnieces tiešām nāca gandrīz tikai no augstmaņu aprindām.

Tātad šis pirmais sieviešu klosteris Rīgā tika nodibināts, pateicoties bīskapam Albertam II. Tas, ka pirmais dokuments par klosteru dibināšanu nāk no pāvesta Aleksandra IV. jau 1255. gadā, bet Alberta fundācijas dokuments tikai divus gadus vēlāk – 1257. gadā, izskaidrojams ar to, ka Arhibīskapa Alberta dokumenta mērķis ir nevis noteikt klosteru dibināšanu, bet gan tikai dokumentēt klosterim piešķirtos dāvinājumus.

Kā šī pati klosteru dibināšana būtu notikusi? Jaunie cisterciešu māsu klosteri parasti dibinājās šādējādi: celmu jaunajam klosterim ņēma no kāda vecāka klosteru. No tā ieradās jaunceltajā klosterī 4 - 5 nonnas. Viena no tām kļuva par klosteru vadītāju un sāka uzņemt jaunās kandidātes.³²

Tā, piemēram, Arhibīskaps Gerhards 1230. gadā savam brālim Hermanim von Lippe par piemiņu dibina sieviešu klosteri Lilienthalē, pie Brēmenes. Zemgales bīskaps Balduins no Alnas, cisterciētis, ir klāt ar savu ieteikumu un pieliek savu zīmogu pie dibināšanas dokumenta. Tad ierodas 4 māsas – cistercietes no Valburgisbergas klosteru pie Ķelnes un atved regulu. 1232. g. Arhibīskaps klosteri nodod Cîteaux abata pilnīgās tiesībās. Tas uzdod klosteri vizitēt un pārraudzīt Marienthales klosteru abatam Konradam.³³

Būtu jāpieņem, ka šādā pat veidā arī uz Rīgu, Arhibīskapa aicinātas, būtu nākušas pirmās cistercietes. Tas būtu noticis pirmajos Arhibīskapa valdīšanas gados 1253. – 1255.g. Tā kā cistercietes, pretēji šī ordeņa vīriešu klosteriem, vienmēr apmetās pie centriem, bet tomēr ārpus pilsētu mūriem³⁴, tad arī Rīgā izvēle krita uz ārpus mūriem atrodošos Sv. Jēkaba baznīcu un viņas ēkām, ko Arhibīskaps ar kapitulu piekrišanu ierāda jaunajam klosterim. Pēc tam šī klosteru priorissa ar Arhibīskapa starpniecību vēršas pie pāvesta,

lai tas piešķirtu jaunajam klosterim regulu, apstiprinātu dibināšanu un dotāciju.

Uzklausīdams viņu lūgumu, pāvests Aleksandrs IV. 1255. gadā ziņo Sv. Jēkaba klostera priekšniecei un māsām („dilectis in Christo filiabus priorisse monasterii sancti Jacobi Rigensis eiusque sororibus”), ka uzņem viņu klosterī Sv. Pētera krēsla aizsardzībā un piešķir tam Sv. Benedikta regulu un cisterciešu statūtus.³⁵ Šeit tiek minēts arī jaunā klostera tituls: „monasterium sancte Dei genitricis et virginis Marie ac sancti Jacobi”. Tātad klosteris veltīts Jaunavas Marijas Dieva Dzemdētājas godam un aizbildniecībai. Tas atbilst Arhibīskapa motīviem, kāpēc viņš vēlējās šo klosteri dibināt, kā arī cisterciešu ordeņa sevišķai pietātei pret Jaunavu Mariju.

Titulējumā minētie vārdi: „ac sancti Jacobi” nav jāsaprot tā, ka Sv. Jēkabs būtu būtu otrais klostera patrons, jo nevienā citā dokumentā tādā nozīmē tas nav minēts. Kā to aizrāda H. Von Bruininkgs, drīzāk te būtu jālasa „ad sancti Jacobi”, jo oriģināls ir gājis bojā, un arī 1259. gada Arhibīskapa dokumentā ir rakstīts „apud S. Jacobum”³⁶.

Lielas neskaidrības klostera patrocīnima jautājumā ienes vēlākā klostera dēvēšana par Sv. Marijas Magdalēnas klosteri. Tā 1359. gada 15. janvāra indulgenču dokumentā klosteris tiek nosaukts par „monasterium sanctimonialium in civitate Rigensi Ord. Cist. in honore b. Mariae Magdalenaee et Margaretae fundatum”³⁷. Tas tāpat pāvesta Mārtiņa V. 1424. gada 16. oktobra indulgenču cirkulārā³⁸. Arī Mariedal klosteris 1428. gada 4. septembrī, piešķirdams šim klosterim tiesības uz saviem labajiem darbiem, to nosauc par „monasterium St. Mariae Magdalenaee”³⁹.

Tātad sākot ar 1359. gadu klosteris bieži tiek dēvēts par Sv. Marijas Magdalēnas klosteri, un viduslaiku beigās viņu pazīst tikai pēc šī vārda. Vai te būtu notikusi titula maiņa?

F. Winters aizrāda, ka reizē ar cisterciešu sieviešu klosteru dibināšanu, parādās istabas kritušajām sievietēm, kas veltītas Sv. Marijas Magdalēnas aizgādībai. Sevišķi lielpilsētās šādi blakus klosteri cistercietēm izveidojās 13. gadsimta sākumā, kā piemēram, Magdeburgā, Erfurtē, Prenclau`ā, Hildesheimā, u.c. Šis cisterciešu blakus atzarojums ar savām priorisām priekšgalā, tiek sauktas par māsām – gandarītājām, sanctimonialiales de ordine poenitentium, arī „baltās māsas” (valkāja baltu tērpu). Pāvests Gregors IX 1232. gadā viņām piešķīra regulu⁴⁰. Vai arī Rīgā pie cistercietēm būtu izveidojies šāds gandarītāju blakus klosteris ar Sv. Marijas Magdalēnas nosaukumu uz kuru tad attiektos augstāk minētie dokumenti? Šāda iespēja tomēr ir maz ticama, jo tas nesaskanētu ar vēlāko klosteru vēsturi, kur no kāda blakus klostera nav nekādu pēdu.

E. Busch ir uzstādījis hipotēzi, ka klostera baznīcā starp 12 altāriem viens būtu bijis veltīts Sv. Marijai Magdalēnai, un tauta būtu to tā iecienījusi,

ka arī baznīcu sākusi saukt par Marijas Magdalēnas baznīcu. Viņš vēl pieļauj otru iespēju, ka pirmā baznīca būtu nodegusi un jaunā uzcelta Marijas Magdalēnas vārdā⁴¹. No baznīcas tad būtu varējis nosaukums pāriet uz visu klosteri.

Ticamāka tomēr šķiet K. Busse's versija. Pēc viņa domām, kad cisterciešu klosteris Rīgā uzcēla savu baznīcu, tad, lai to atšķirtu no vecākās Marijas baznīcas – Doma baznīcas (pēc tradīcijas arī baznīcai bija jābūt klostera titulam), to nosauca Marijas Magdalēnas vārdā, un šis nosaukums tad arī pargāja uz klosteri.⁴²

Vēl kāds atšķirīgs titulējums atrodams 1431. gada klostera priekšnieces iesniegumā pāvestam Eugenijam IV., kurā lūdz apstiprināt klostera īpašumus. Šeit raksta, ka viņu klosteris dibināts „sub vocabulo sancte Dei Genitricis virginis Marie et sanctarum Undecim milium virginum”⁴³. Iespējams, ka šis „vienpadsmit tūkstošu jaunavu” patrocinuims kā otrkārtējs būs radies vēlāk.

Tauta Rīgas cisterciešu māsas ir saukusi par „melnajām māsām” („schwartenn jungfrouwen”⁴⁴), klosteris kādā tiesas procesā tiek nosaukts par „melno klosteri” („schwartzte closter”⁴⁵); tas laikam sakarā ar viņu melno skapulieru virs baltā tērpa. Sauktas arī par „dziedošām māsām” (singende vrowen”)⁴⁶, laikam no tā, ka viņas savu officiumu dziedāja baznīcā.

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA PRIVILĒĢIJAS

Jau minētajā klostera dibināšanas bullā no 1255. gada 2. augusta pāvests Aleksandrs IV piešķir tam plašas privilēģijas. Apskatot tās kārtībā, kādas tās minētajā dokumentā⁴⁷ uzskaitītas, redzam vispirms, ka pāvests, lai nodrošinātu klosterim materiālo labklājību, izsludina visus viņa pašreizējos un turpmākos īpašumus brīvus no nodokļiem. No līdumiem, dārziem, ogulājiem, no lopbarības neviens lai neiedrošinās pieprasīt vai izspiest desmito tiesu.

Tālāk tiek nodrošināta konversu, kas nāktu no brīvajiem vai atbrīvotajiem (personas liberās et absolutas) brīva pieņemšanu un paturēšana.

Lai nodrošinātu klosterī disciplīnu un izslēgtu izbēgšanas gadījumus, pāvests nosaka, ka nevienai no māsām, kas nolikusi šajā klosterī solījumus, nav atļauts bez savas priorissas atļaujas no turienes iziet, un neviens lai neiedrošinās šādu izgājēju bez attiecīgās apliecības pieņemt: „Prohibemus insuper tu nulli sororum vestrarum post factam in monasterio vestro professionem fas sit sine priorisee sue licentia de eodem loco discedere, discendentem absque communi litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere”⁴⁸.

Tāpat uz klostera interešu nodrošināšanu attiecas nākošais dekrēta punkts, kas nosaka, ka klostera baznīcai dāvātās zemes un citas vērtības nedrīkst nodot īpašumā trešajām personām bez visa klostera kapitula vai tā vairuma piekrišanas: „Illud districtius inhebetes, ne terras seu quodlibet beneficium ecclesie vestre collatum licet alicui personaliter dari seu alio modo alienari abaque consensu totius capituli vel maioris sut sanioris partis ipsius”⁴⁹.

Nākošie punkti aizliedz vietējam bīskapam vai citas varas nesējam saukt mūķenes sinodes, landtāgu, pasaulīgās tiesas priekšā viņām piederošo īpašumu jautājumos, izmantot viņu mājas publiskiem aktiem, traucēt likumīgu priorissas ievēlēšanu vai citādi iejaukties cisterciešu statūtu noteiktajā kārtībā: „Insuper autoritate apostolica inhibemus, ne ullus episcopus vel quelibet alia persona ad aynodos vel conventes forenses vos ire vel iudicio seculari de vestra propria substantaa vel possessionibus vestris subiacere compellat, necad domos vestras causa ordines celebrandi, causas tractandi vel aliquos conventus publicos convocandi venire presumat, nec regularem electionem priorisse vestre impediāt, aut de instituenda vel removenda ea, que pro tempore fuerit, contra statuta Cisterciensis ordinis se aliquatenus intromittat”.

Vietējam diacēzes bīskapam pāvests uzliek par pienākumu konsekret altārus, baznīcas, sniegt Baznīcas Sakramentus un par to visu nedrīkst prasīt atlīdzību. Māsām ir tiesības vērsties pie jebkura bīskapa, kas ir

vienībā ar apustulisko krēslu (gratiam et communionem sedis apostolice habentem) un tā pienākums, paklausot svētā krēsla autoritātei, viņu lūgumu izpildīt. Ja vietējā bīskapa sēdeklis ir vakants, tad tajā laikā visus Baznīcas sakramentus var brīvi saņemt no kaimiņu bīskapiem, bet tikai tādā veidā, lai no tā nākotnē nerastos kādi zaudējumi vietējam bīskapam (tu ex hoc in posterum proprio episcopo nullum prejudicium generetur). Tāpat laikā, kad nav sava bīskapa, ja gadās kādam citam bīskapam garām ceļot un par to droši zina, ka tas ir vienībā ar apustulisko krēslu, tad arī no viņa var lūgt iesvētīt baznīcas traukus, mūķeņu tērpus, konsekret altārus.

Svarīgi klosterim ir privilēģija, ar kuru vietējiem bīskapiem ir aizliegts pret klosteri un viņa intereses skaršos gadījumos pielietot Baznīcas sodus. Bīskapiem un baznīcu vadītājiem nav tiesību uzlikt ekskomuniku, suspensu vai interdiktu klosterim vai tā iemītniecēm, kā arī klostera strādniekiem par desmitās daļas nemaksāšanu vai arī kādā citā jautājumā, kur klosterim ir apustuliskā krēsla privilēģijas, tāpat arī nedrīkst ekskomunicēt un suspendēt tos klostera labdarus par to, ka viņi ir snieguši klosterim kādu labdarību vai pakalpojumu, vai arī palīdzējuši darbā tanīs dienās, kad klosteris strādā, bet citi svēti. Visos šajos gadījumos Baznīcas sodu izsludināšana kā pretēja Apustuliskā Krēsla privilēģijām ir nesaistoša: „Porro si episcopi vel alii ecclesiarum rectores in monasterium vestrum, vel personas inibi constitutas, suspensionis, excommunicationis vel interdicti sententiam promulgaverint sive etiam in mercenarios vestros pro eo, quod decimas, sicut dictum est, non persolvitis, sive aliqua occasione eorum, que ab apostolica benignitate vobis indulta sunt, seu benefactores vestros pro eo, quod aliqua vobis beneficia vel obsequia ex charitate prestiterint vel ad laborandum adiuverint in illis diebus, in quibus vos laboratis et alii feriantur, eandem sententiam protulerint, ipsam, tamquam contra sedis apostolice indulta prolatam, decernimus irritandam, nec littere ille firmitatem habent, quas tacito nomine Cisterciensis ordinis et contra indulta apostolicorum privilegiorum constiterit impetrari⁵⁰”.

Ja interdikts ir izsludināts visā zemē, klosterī tomēr dievkalpojumus var noturēt, izslēdzot no tiem tikai ekskomunicētos un interdicētos.

Klostera miera nodrošināšanai pāvests ar apustulisko autoritāti noliedz klosteru klauzūras un citās katru laupīšanu, zagšanu, uguns pielikšanu, asins izliešanu, apcietināšanu, nogalināšanu un citus varas darbus (aziļa tiesības).

Bez tam pāvests apstiprina visas tās tiesības un privilēģijas klosterim, ko šim ordenim piešķīruši iepriekšējie pāvesti, valdnieki un firsti, kā arī pārējās personas. Lai neviens neiedrošinās klosteri kaut kādā veidā traucēt, atņemt īpašumus, atņemt paturēt un citādi to terorizēt.

Noslēgumā pāvests piedraud ar sodu visiem, kas iedrošinātos šo viņa lēmumu nepildīt. Ja kāda Baznīcas vai pasaulīga persona, zinādama šī raksta saturu, tomēr iedrošinātos pret to rīkoties un divas – trīs reizes brīdināta par savu pārkāpumu pilnīgi negandarītu, tā zaudēs visu savu varu un godu, un lai zina, ka „reamque se divino iudicio existere de perpetata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte subiaceat ultioni”⁵¹.

Šis pāvesta Aleksandra IV Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas klostera dibināšanas bullā uzskaitītās privilēģijas ļauj secināt, ka vietējam Arhibīskapam par klosteri ir maz tiesību. Tātad tas piederētu pie ordenī pilnīgi inkorporētajiem sieviešu klosteriem, kuros pārraudzība piekrīt ģenerālkapitula nozīmētajam vīriešu klostera abatam. Ir jāpieņem, ka Daugavgrīvas klostera abats būs bijis šī klostera vizitators, jo cisterciešu praksē vienmēr šos pienākumus uzticēja tuvākajam abatam. Dokumentos apstiprinājuma gan tam trūkst, bet vispār par šo laiku dokumentu ir uzglabājies ļoti maz.

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA DOTĀCIJAS

Sv. Marijas Magdalēnas klostera dibināšanas dokumentā pāvests uzskaita un apstiprina dažus īpašumus, kas jau ir klostera rīcībā. Tie ir: „locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis”⁵², tātad vieta, kur klosteris jau atrodas. Šķiet, ka tās ir ēkas pie Sv. Jēkaba baznīcas, ko jau 1245. gadā Sv. Jēkaba baznīcas prāvests Burchards nopērk kopā ar kapsētai piegulošo gruntsgabalu no kāda Rīgas pilsoņa Wiggero. Apstiprinot šo pirkumu, Rīgas pilsēta tajā pat reizē atbrīvo minētos īpašumus no visām publiskām saistībām.⁵³

2) Zemgalē 50 arkli („in diecesi Rigensi in contrata, que Semigallia nominatorum, quinqueginta uncas terrarum”). Šī zemes platība ņemta no Zemgales bīskapijas īpašumiem, pēc kuras likvidēšanas tie tika sadalīti 1254. gadā starp Rīgas Arhibīskapu, Ordeni un Rīgas domkapitulu.⁵⁴ Pēc H. Bruiningka domām, šie 50 arkli būtu nākuši no domkapitulam piekritušās zemes, kas dališanās aktā apzīmēta kā „Dubene” un „Sparnene”⁵⁵. Tādēļ arī Arhibīskaps šajā savā dāvinājuma dekrētā slavē domkapitula pretimnākšanu. 1431. gada 17. novembrī suplikā, ko klostera priekšniece iesniedz pāvestam, šie Zemgales apgabali nosaukti par „Sastegale et Serpen”⁵⁶. Pēc visām pazīmēm spriežot, šie īpašumi atradušies Tukuma apriņķī Jumpravmuižā, jo līdzīgu nosaukumu tautas mutē, kā to vēlāk redzēsim, dabūjuši arī citas cisterciētēm piederošās muižas.

3) 50 arkli klosterim dāvāti Upmalē („in contrata que dicitur Opemelle, eiusdem diocesis, quinquaginta uncas terrarum”). A. Švābe to identificē ar vēlāko Jumpravas muižu Bauskas apriņķī.⁵⁷

4) Jersikas bij. karaļa īpašumos piešķirti 50 arkli („in contrata, que Gerceke nuncupatur, dicte diocesis, quinquaginta uncas terrarum”).

5) Puse no desmitās tiesas ienākumiem Vecebergas draudzē, kas atrodas Lībekas diacēzē; puse no dzirnavām un pie tām piederošām pļāvām, mežiem, kas atrodas uz Buarcholes upes (in diecesi Lubicensi medietatem molendini, quod situm est in flumine, Buarchole vulgariter appellato, cum suis pratis, nemoribus, usuagiis et pascuis...)

Uzkrītoši ir šie īpašumi, kas atrodas svešā diacēzē. Ja īpašumi Zemgalē, Jersikā uzskatāmi par Arhibīskapa un domkapitula dāvinājumiem, tad šie ir nākuši vēl no citām klosterim labvēlīgām personām.

Ar jau 1257. gada 1. maija rakstu Arhibīskaps Alberts savukārt dokumentē zemes īpašumus, kurus viņš ar sava kapitula piekrišanu ir novēlējis jaundibinātajam māsu – cisterciešu klosterim. Starp tiem Zemgalē, Jersikā, Upmalē ir jau pāvesta dokumentā minētie, tikai ar to starpību, ka

Zemgalē 50 arkli ir piedoti klāt, tātad tagad šeit ir jau 100 arklu. No jauna nāk klāt šādi dāvinājumi:

- 1) „curiam sive allodium quod Blomendal dicitur, cum omnibus pertinentiis suis, sicut accepimus a fratribus domus Theutonice perpetuo possidendum”.⁵⁸ Tā ir vēlākā „Klein-jungfernhof”, tagadējā Jumprava netālu pie Rīgas uz labā Daugavas krasta.⁵⁹
- 2) „insulam sitam contra civitatem Rigensem, que vulgariter Dunenholme appellatur” – tā ir mūku sala, senāk saukta arī „Doeverholm”⁶⁰
- 3) „praeteria villam, quae Pepholt dicitur, cum omni sua iurisdictione atque districta”. Šī vieta vēlāk pārdēvēta par klostera īpašumiem raksturīgo „Gross - Jungfernhof” – latviski – Lieljumpravmuižu, kas atrodas starp Skrīveriem un Lielvārdi.
- 4) Vēl viens īpašums piešķirts Sēlijā uz robežām starp Ordeņa Aizkraukles komturijas un Arhibīskapa zemēm, pie kam dāvinājumu klosterim sastāda divas daļas Arhibīskapa un viena daļa Ordeņa zemju. Acīmredzot tas atradās uz Daugavas kreisā krasta, iepretīm Lieljumpravmuižai.⁶¹

Visus šos dāvinājumus Arhibīskaps savā dokumentā liek apstiprināt ar saviem zīmīgiem domkapitulam, Pomerānijas bīskapam, Ordenim, Rīgas dominikāņu un franciskāņu klosterim un Rīgas pilsētai.

Divus gadus vēlāk - 1259. gadā Arhibīskaps Alberts vēl reizi parāda klosterim savu labvēlību, piešķirdams dažus papildpiedāvājumus, lai tas varētu uzņemt vairāk personu („Ut plantatio sancta Domini Sabaoth, in civitate Rigensi ad honorem Christi et sanctae matris eius fundatam in ordine cisterciensi, per multiplicationem personarum Deo famulantium accipere valeat incrementum...”⁶²

Vispirms šajā dokumentā Arhibīskaps noskaidro klosteri apmešanās vietas – Sv. Jēkaba baznīcas un tās ēku piederību. Acīmredzot, starp Domkapitulu un klosteri dažu neskaidrību dēļ šajā jautājumā ir radies strīds.⁶³ Tā 1255. gada pāvesta dekrētā bija gan noteikts, ka Sv. Jēkaba baznīcas ēkas un pagalms, kur māsas cistercietes ir apmetušās, ir piešķirtas viņu klosterim, bet par to vārdu nebija minējis Arhibīskaps savā 1257. gada dokumentā. Lai izslēgtu iespējamās pretenzijas, Arhibīskaps savā 1259. gada dekrētā nosaka, ka „nos, pietatis intuitu, de assensu capituli nostri, abatissae et conventui sanctimonialium praedicti ordinis apud sanctum Iacobum, in quamanent, cum aedificiis et pertinentiis suis...”, tātad ar sava kapitula piekrišanu Sv. Jēkaba baznīcas ēkas galīgi nodot klosteri īpašumā.

Attiecībā uz pašu Sv. Jēkaba baznīcu, tad to ar visiem ienākumiem jau bīskaps Alberts bija nodevis Domkapitulam, ko savukārt apstiprināja 1248. gadā bīskaps Nikolajs.⁶⁴

Tagad, kad Sv. Jēkaba baznīca ir nodota klostera lietošanā, par viņas ienākumiem Arhibīskaps Alberts vienojas ar savu kapitulu, ka puse no tiem, kā jau līdz šim tas ir bijis, arī turpmāk nāk kapitulam par labu, pilnīgi rezervējot saukšanas Māras baznīcas prāvestam un sinodaliem: „Praeterea capitulum et canonoci maioris ecclesiae precibus nostri annuentes, ecclesiam beati Jacobi eisdem sanctimonialibus libere et affectuose tali sub conditione contulerunt, ut ecclesia, cathedralis mediam ablationis portionem in iam dicta ecclesia libere reciperet, sicut hactenus facere consuevit; bannis etiam libere reciperet, sicut hactenus facere consuevit; bannis etiam praeposito maioris ecclesiae et synodalibus in eadem ecclesia saepedicta ex integro iuribus reservatis”⁶⁵. Tālāk noteic: „Insuper si praelibitatum sanctimoniales locum mutare vel ecclesia seu capellam ad maius commodum ipsarum erigere contingeret, ecclesia beati Jacobi saepius memorata libere ac sine quaestione alicuius ad cathedralem ecclesiam integre rediret”. Tātad, gadījumā, ja klosteris mainītu vietu vai uzceltu savu baznīcu, Sv. Jēkaba baznīca atkal pārietu pilnīgā katedrāles baznīcas rīcībā.

Tālāk Arhibīskaps šajā pat dekrētā klosterim piešķir dažus jaunus dāvinājumus. Klostera īpašumā nodot Tamagaras salu („insulam, quae dicitur Thamagar, sitam in australi parte Dunae”) – tagadējo Lielo Klīvera salu.⁶⁶

Bez tam vēl no Akmens salas („quae dicitur Stenholme”), kuru Arhibīskaps ieguva apmaiņas ceļā no Ordeņa 1256. gada⁶⁷, pagaidām ar kapitula piekrišanu klosterim nodot trešo daļu, pārējās nodošanu atstādamas vēlākiem laikiem, acīmredzot pēc galīgās īpašuma tiesību noskaidrošanas.

Šajā pat 1259. gadā arī pāvests Aleksandrs IV vēlreiz apstiprina klosterim 1255. gadā piešķirtās privilēģijas un īpašumus. Apstiprinājumā uzskaitīti visi Arhibīskapi dāvinājumi, izņemot „agros, quos habetis prope civitatem eandem, in loco Ukedesol vulgariter apellato”⁶⁸. Šī Rīgas tuvumā esošā īpašuma atrašanās vieta pilnīgi nav noskaidrota. 1583. gada 25. jūnija Jezuītu kolēģijas fundācijas aktā minēts citā nosaukumā „...agrum olim Capituli Rigensis penes moenia civitatis Rigensis positum vocatum Cellarium seu vulgariter Kellerhaker...”⁶⁹.

Šīs visas iepriekšējos dokumentos minētās zemes platības ar maziem grozījumiem Sv. Marijas Magdalēnas klostera īpašumā paliek visus viduslaikus.

1431. gadā laikam ir radušies atkal īpašumu strīdi, jo klostera abatissa vēršas pie pāvesta ar lūgumu apstiprināt klostera līdzšinējās privilēģijas un īpašumus.⁷⁰ Šajā suplikā uzskaitīti visi agrākajos dokumentos minētie īpašumi. Kā jaunpienākušie ienākumu avoti minēti „annuam

pensionem viginti quinque marcharum Bremensium in Lunenburg Verdensis diocesis in salina in duciisa....” - 25 Brēmenses marku gada pensija no Lunenburgas sāls raktuvēm, ko, kā redzams, klosterim ir novēlējusi raktuvju īpašniece – kāda hercogiene. Tas liecina, ka klosterim ir bijuši dzīvi sakari arī ar Rietumeiropas augstākajām aprindām. Bez tam vēl pāvesta minētajā rakstā aizrādīts, ka klosterim ir vēl citi ar slāvu, dāņu, citu ķēniņu, kā arī bīskapu atļauju dāvinājumu ceļā iegūti īpašumi: „Nec non dilecte in Christo filie abatissa et conventus dicti monasterii ex licentia et largitione Danorum et Slavorum atque aliorum regum, concessione pontificum et oblatione fidelium aliisque iustis modis acquisierunt certa alia bona mobolia et immobilia...” Visus šos klosteri īpašumus pāvests uzņēma zem sava patrocīnija un aizsardzības.

Tas rāda, ka Rīgas Sv. Marijas – Magdalēnas klosteris 15.gs. vidū jau ir kļuvis ļoti bagāts ar plašiem īpašumiem, ienākumiem Livonijā un ārpus tās. Reformācijai tuvojoties, tie arvien pieauga, jo no vasaļu aprindām nemitīgi pieplūda ziedojumi un novēlējumi.

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA UN BAZNĪCAS CELŠANA

Sākumā, kā jau minēts, cisterciešu māsas apmetās ēkās pie Sv. Jēkaba baznīcas. Viņu skaits ātri pieauga un bija jādomā par telpu paplašināšanu un piemērotas klostera ēkas celšanu. Un 7 gadus pēc klostera dibināšanas tiešām sākas plaši celšanas un pārbūves darbi. Tā no 1262. gada mums ir uzglabājies dokuments, ar kuru klostera abatissa dokumentē, ka Rīgas pilsēta un tāpat Jēkaba baznīcas īpašnieki – Māras baznīcas kanoniķi piekrīt jauna klostera mūra celšanai, logu pārkārtošanai, pie kam vecās, Jēkaba kapsētai piegulošās ēkas klosteri apņēmas desmit gadu laikā nojaukt⁷¹.

Klosteris atradās pie ārējiem pilsētas mūriem, tamdēļ šo celtni pārveidošana skāra pilsētas aizsardzības sistēmu. Tāpēc arī abatissa pārbūves lēmumu liek apstiprināt pilsētai. Iespējams, ka šī enerģiskā priekšniece ir Sv. Jēkaba baznīcā apbedītā Margareta. Viņai pieder vecākais, tajos laikos par dārgu naudu no Vācijas atvestais kapa akmens, uz kura ir uzraksts „anno milesimo ducentesimo nonagesimo quarto – obiit Margaritha – requiescat in pace”⁷².

Par tālāku klostera ēku paplašināšanos liecina 1336. gada 24. marta abatissas Ģertrūdes dokumentējums, kurā Ordeņa mestrs, Rīgas pilsēta ar saviem zīmogiem apstiprina, ka klostera rīcībā tiek nodota iela gar pilsētas mūriem, tikai ar noteikumu, ka mūros netaisīs logus un vārtus – „uns gelaten hebbet de straten bi unseme klostere bet an de myren, also lanc also unse kloster to seget, also beschedelinen, dat wi de myren nicht en wunden, noch to vinsteren, noch to porten...”. Bez tam klosterim tiek atļauts uzbūvēt torni priekš labības un citu pārtikas vielu nolikšanas – „und den torn schole wi buwen notorf unses kornes und spise un anders to nichte.” Tikai noteikums – briesmu gadījumos ielai, tornim un mūrim jābūt brīvi pieejamiem pilsētas aizsardzībai.⁷³

Šajā laikā klosterim jau ir sava baznīca. Par viņas celšanas gadu pagaidām trūkst tuvāku norādījumu. K.H.V. Busse savā darbā „Die Stiftung des St. Marien Magdalenen Frauenklosters in Riga” pieņem, ka tā būs celta no 1274. – 1300. g.⁷⁴, tātad jau minētās enerģiskās abatissas Margaritas laikos. Parasti cistercietes, tāpat kā cistercieši, savas baznīcas cēla Jaunavas Marijas godam. Bet Rīgā ar šādu titulu jau bija katedrāles baznīca. Tamdēļ, kā jau agrāk minēts, jaunā klostera baznīca dabū Sv. Marijas Magdalēnas titulu. To apstiprina arī 1359. gada indulgenču dokuments, kas uzskaita svētku dienas, kādās šīs baznīcas apmeklētāji var saņemt atlaidas.⁷⁵ Starp tām ir patrona svētku dienas, kas vārdā tomēr netiek nosauktas, bet tad tālāk tiek uzskaitīti

visi Jaunavas Marijas svētki. No tā jāsecina, ka Jaunava Marija nav baznīcas patronātā, bet gan Sv. Marija Magdalēna, kuras svētki speciāli netiek minēti.

Baznīcas lielajā altārī ir atradusies Vissv. Jaunavas Marijas bilde, kuras godināšanai tikko minētais atlaižu dokuments piešķir 40 dienas indulgenču tiem, „qui novam imaginem b.Mariae Virginis in summo altari eiusdem monasterii cum devotione accesserint, salutationem angelicam aut aliquas alias devotas orationes ibidem dixerint...”⁷⁶.

Jeziūtu tēvs E. Tolgsdorfs liecina, ka pavisam baznīcā ir bijuši 12 altāri⁷⁷. H.v. Bruinings, pamatodamies uz dažādiem Sv. Misu šinī baznīcā fundācijas dokumentiem bez minētā galvenā vēl konstatē šādus altārus: 1) Sv. Tomasa apustula, 2) Sv. Krusta, 3) Corporis Christi, 4) Sāpīgās Dievmātes, 5) Sv. Bernarda, Annas un Andreja apust., 6) Sv. Margaritas, Mateja apust. un Prokopija. Pārējie nezināmi.⁷⁸

Livonijā sevišķi cieņā bija Sv. Krusta altāri, jo vairāk, ja tajā atradās Sv. Krusta relikvijas. Tādas ir bijušas arī šajā Sv. Marijas Magdalēnas baznīcas altārī.⁷⁹ Pats šis altāris, kā stāsta E. Tolgsdorfsm atradies baznīcas vidū.

Cisterciešu klosteros sevišķi augstu bija nostādīta Visusvētākā Sakramenta godināšana, tamdēļ šim noslēpumam tika veltīti sevišķi altāri. Viņu baznīcās nevarēja iztrūkt altāris cisterciešu tēva – Sv. Bernharda godam. Bet, kā sevišķi raksturīgs Livonijai, arī Sv. Marijas Magdalēnas baznīcai ir Margaretas altāris. Sv. Margareta viduslaikos bija patrone cīnītājiem pret pagānismu un tumsu. Rīga, kā stāsta hronists Indriķis, 1210. gadā Sv. Margaretas dienā laimīgi izglābusies no pagānu uzbrukumiem un tamdēļ pilsētā šī diena tikusi izsludināta par svētku dienu.⁸⁰ Saistībā ar šo Livonijas cieņu pret Sv. Margaretu vēlāk Marijas – Magdalēnas klosteris viņu ir pieņēmis par savu konpatroni, kā tas redzams no jau minētā atlaižu dokumenta.⁸¹

Ir jāpieņem, ka arī trešajai konpatronei – Sv. Ursulai ar 11 000 jaunavām būs bijis Sv. Marijas Magdalēnas baznīcā savs altāris.⁸² Sv. Ursula viduslaikos bija iemīļotā audzināšanas iestāžu patrone. Kad Rīgas cistercietes sāka vairāk nodarboties ar meiteņu audzināšanu, kā aizbildes šim savam darbam viņas ap 14. gadsimta beigām izvēl Sv. 11 000 jaunavas. Ar to izskaidrojam šī konpatronāta parādīšanās 1431. gada pāvesta bullā, ar kuru klostera īpašumus pārņēma savā speciālā aizsardzībā.⁸³

Daudzo altāru vajadzību šajā samērā nelielajā baznīcā radīja daudzās Sv. Misu fundācijas, kas ienāca bagātīgi klosterim. Sevišķi strauji šīs fundācijas sāka pieaugt 15. gadsimtā, tas notika sakarā ar vispārējo tautas dievbijības augšanu šajos laikos. Lai arī cik savādi tas neizklausītos, dažādas tautas dievbijības izpausmes Livonijā savus kalngalus sasniedza tieši īsi pirms reformācijas. Uz to pamudināja dažādas nelaimes, mēri, krievu iebrukumi. Bet, kad 1502. gada 13. septembrī notiek brīnišķīgā uzvara pār nesalīdzināmi

stiprāku krievu karaspēku, tad šis brīnums izsauc tautā dziļu saviļņojumu, kam seko daudzas fundācijas un novēlējumi baznīcu labā.⁸⁴

Sv. Marijas Magdalēnas klosterim un baznīcai dāvinājumu ziņā, salīdzinot ar citiem klosteriem, bija vēl viena priekšrocība: daudzām Vidzemes un Kurzemes dzimtām bija meitas un māsas šajā klosterī. Līdz ar to, dabiski, ka šīs dzimtas deva ne tikai bagātus „pūrus” savām meitām, bet arī ar ziedojumiem un fundācijām atcerējās šo klosteri. Vienā no vecākajiem Sv. Marijas Magdalēnas baznīcas vikariju fundācijas dokumentiem mēs varam izlasīt, ka 1434. gadā Ratmans Hardvigs Segefridts novēl 3 markas rentes „de gebuwet is in de ere des hl. Heren St. Bernhardi unde belegen in unseres kerken”⁸⁵ 1517. gada 25. IV. Christofers v. Ungern fundē 6 procentus no 100 markām klosterea baznīcas Corporis Christi altārim, kur katru ceturtdienu noturama dziedātā Sv. Mise Vissvētākā Sakramenta godam. („singende misze in de ehre des hl. Lichnames, dede dar bestettiget in dem closter tho Riga”)⁸⁶. Tamlīdzīgi fundējumi Sv. Marijas Magdalēnas altāriem ir bijuši par godu Visusvētākai Jaunavai Marijai, apustuļiem Andrejam, Matejam un Tomam, Sv. Bernardam, Sv. Annai, u.c.⁸⁷

Raksturīgi, ka arī Ordeņmestrs un viss Bruņinieku Ordenis Sv. Marijas Magdalēnas baznīcā fundē aizlūgumus par saviem locekļiem. Tā 1447. gada 20. jūnijā Ordeņmestrs Hinrichs Vinke von Overberch izlēno cisterciētēm Bertolda dzirnavas ar tām piederošo salu Daugavā, apņemas viņu klosterim katru gadu izmaksāt vienu lastu (45 pūri) rudzu, atbrīvo klostera īpašumus no kļaušu pienākuma – dot ordenim 6 vīrus viņa ceļojumos. Par to Sv. Marijas Magdalēnas klosteris apņemas noturēt ar dziedātām vigīlijām (nokturniem) Sv. Mises par ordeņmestru, viņa pēcnācējiem liks vienai savai māsai katru dienu skaitīt vienu psalmu par Ordeņa locekļu dvēselēm un Ordeņa jubilejas gadā 4 nedēļas ar dziedātām vigīlijām un Sv. Misēm lūgsies par mirušajiem Ordeņa brāļiem.⁸⁸

Starp testamentārajiem novēlējumiem, ko klosteris ir saņēmis, raksturīgas ir klostera kapelāna Hunolda Breves fundācijas. Viņš klosterim ir kalpojis 21 gadu. Savā testamentā viņš novēl lielu naudas summu klosterim veļas mazgātāju atalgošanai. Par to klostera māsām savās „preciozās” (tā saucas svētdienas Prima pēc antifonas „Preciosa in conspectu Domini”) jāpiemin par viņa dvēseli. Bez tam, par 6 markām rentes no klosterim novēlētajām 100 markām Sv. Marijas Magdalēnas baznīcā ir jānotur Sv. Mise sekojošās piektdienās: gavēņa gada ceturkšņa piektdienā, otrā gavēņa piektdienā, 1. piektdienā pēc Lieldienām, vasaras gada ceturkšņa piektdienā, Corporis Christi oktāvas piektdienā, Visitationis B.M.V. oktāvas piektdienā, Assumptionis B.M.V. oktāvas piektdienā, gada ceturkšņa piektdienā pirms Miķeļiem, Visu Svēto oktāvas piektdienā, Adventes ceturkšņu piektdienā, otrā piektdienā pēc Ziemassvētkiem un piektdienā pirms Sveču dienas. Ārpus

šīm piektdienām vēl jānotur 6 Mises par viņa dvēseli, Sv. Misi uz Piecām Sv. Brūcēm un Jaunavas Marijas godam.⁸⁹

Tamlīdzīgu saistību Sv. Marijas Magdalēnas klosterim bija daudz. Tamdēļ klosterim bez garīgā tēva vēl bija jāuztur lielāku skaitu priesteru, kas noturēja šīs fundētās Sv. Mises. Šādu altāristu klosterim beidzamos pastāvēšanas gados pēc Tolgesdorffa ziņām bijis 12.⁹⁰

Klostera atbalstīšanas veicināšanai 1359. gada 15. janvārī vairāki bīskapi Aviņjonā piešķir klosterim un viņa baznīcai četrdesmit dienu atlaidas šādās dienās: klostera un baznīcas patrona svētkos, Ziemassvētkos, Jaunā gadā, Epifānijā, Lielajā Piektdienā, Lieldienās, Debesbraukšanas dienā, Vasarassvētkos, Sv. Trijādības svētkos, Corporis Christi svētkos, Kristus apskaidrošanas svētkos, Sv. Krusta atrašanas un paaugstināšanas dienās, Sv. Miķeļa Ercenģeļa svētkos, visos Jaunavas Marijas svētkos, Sv. Jāņa dzimšanas un nogalināšanas dienā, Sv. Pētera un Pāvila dienā, visās pārējās apustuļu un evenģēlistu svētku dienās, Sv. Pētera ad Vincula, Sv. Pāvila atgriešanās, Svēto Stefana, Laurencija, Mārtiņa, Nikolaja, Jura, Maurīcija, Dionizija, Kosmas un Damiana, Ambrozija, Hieronīma, Augustīna un Gregora, Fabiana un Sebastiāna, Svētā Benedikta, Klemensa, Dominika, Franciska un Ivona svētku dienās; svētās Katerinas, Annas, Elizabetes, Lucijas, Barbaras, Agates, Agneses, Martas, Dorotejas, Marijas Ēģiptietes un 11 000 jaunavu svētkos, kā arī visiem šiem svētkiem esošajās oktāvās. Bez tam vēl atlaidas varēja saņemt visās gada svētdienās un sestdienās. Atlaidu saņemšanai noder Sv. Mises izklausīšana, sprediķa noklausīšanās, piedalīšanās pie eksekvijām, apbedīšanas, lūgšanām par mirušajiem, Vissvētākā Sakramenta pavadišana, noskaitot 3 Ave zvanīšanas laikā, dāvanu došana klosterim, klostera baznīcas apmeklēšana Visu Svēto dienās, Dvēseļu dienā un Angelss Domini noskaitīšana klostera baznīcas jaunās Dievmātes bildes priekšā.⁹¹ Ar šīm daudzējādām atlaidu iegūšanas dienām Sv. Marijas Magdalēnas baznīca tautā kļuva populāra. Apmeklētāju skaits pieauga, pieauga arī ziedojumu daudzums klostera un baznīcas labā.

Savā iekšējā iekārtojumā, spriežot pēc E. Tolksdorfa ziņojuma, Sv. Marijas Magdalēnas baznīca ir bijusi ļoti bagāta. Baznīcas 12 altārus klostera māsas „mundo semper et divite apparatus ad venerabilis Eucharistiae honorem exornabant”⁹². Reformācijai iesākoties, klostera baznīcai ir bijuši no tīra zelta 12 mākslinieciski veidoti biķeri, daži krusti un monstrance. Bez tam vēl bijuši daži zelta kroņi, rotāti ar pērlēm un uniopērlēm, daudzi altāru un priesteru tērpi no persiešu materiāla, kas smagi no zelta un sudraba, un daudz segu un paklāju.⁹³ Šīs daudzās dārglietas klosterim nāca daļēji kā klostera labvēļu dāvinājumi, daļēji tos klosteris iegādājās pats, jo līdzekļu viņam netrūka.

Pati Sv. Marijas Magdalēnas baznīca celta cisterciešu garā, vienkāršā iekšējā un ārējā veidojumā. Cistercieši bija izveidojuši saviem dievnamiem īpašu stilu. Baznīcās nedrīkstēja būt ne krāsaini logi, ne skulptūras, lai netraucētu iekšēju sakopojumu. Arī tornis parasti bija viens, neliels uz baznīcas jumta ar tādu pat nelielu zvanu. Zvēru simbolika tika pilnīgi atmesta. Baznīcām parasti nav 3 navas, ar vienu šķērsnavu, plaša, četrstienaina kora telpa (presbiteriums). Portāls neievērojams, vērsts uz rietumiem.⁹⁴ Cisterciešu baznīcas cēla pašu konversi. Tie kā speciālisti tās cēla arī sieviešu klosteriem. Šeit priekšējā telpa bija paredzēta konversiem un tautai, bet nonnām plašas kora telpas augšā.⁹⁵

Spriežot pēc seniem zīmējumiem, arī Sv. Marijas Magdalēnas senākā baznīca būs bijusi šādā vienkāršā cisterciešu stilā, ar vienu nelielu tornīti.⁹⁶ Raksturīgā četrstienpresbiteriuma telpa, trīs navas, virs kurām plašas nonnu kora telpas ir uzglabājušās vēl tagadējā Sv. Marijas Magdalēnas baznīcā. Iespējams, ka šīs senās klostera baznīcas cēlāji būs bijuši cisterciešu konversi, kā tas bija parasti Vācijā un Francijā 13.gs. un 14.gs. ar šī ordeņa sieviešu klostera baznīcām.

RĪGAS SV. MARIJAS MAGDALĒNAS CISTERCIEŠU KLOSTERA IEKŠĒJĀ DZĪVE

Kontrole pār iekšējo dzīvi, regulas izpildīšanu un disciplīnu māsu cisterciešu klosteros, kā jau redzējām, piekrita ģenerālkapitula nozīmētajam vizitējošam abatam. Rīgas klosterī droši vien sākumā tas būs bijis Daugavgrīvas klostera abats. Bet, drīz vien pēc Marijas Magdalēnas klostera nodibināšanās – 1305. gadā Daugavgrīvas cistercieši savu klosteri un tā īpašumus pārdod Bruņinieku ordenim, paši pārceļas uz Rēveli. Turpmākā Sv. Marijas Magdalēnas klostera pārraudzība ir neskaidra. Ir trīs iespējamības: 1) klosteri pārraudzītu Rīgas Arhibīskaps, 2) Rēveles cisterciešu abats vai 3) tas tālāk veidotos neatkarīgi, vienīgi abatissas vadībā. Ievērojot, ka saskaņā ar privilēģijām, Arhibīskapam klostera dzīvē bija maza teikšana, bet Rēveles cisterciešu abats bija tālu, kā iespējamāka šķiet trešā versija, jo vairāk, ka šādu neatkarīgu sieviešu klosteru ar cisterciešu regulu jau sākot ar 12. gadsimtu veidojās daudzi.⁹⁷ Uz šādu Sv. Marijas Magdalēnas klostera neatkarību zināmā mērā norāda šī klostera abatissu brīvā un patstāvīgā rīcība vēlākos laikos.

Klostera augstākā persona bija abatissa, nonnu priekšniece. To ievēlēja klostera konvents. Viņas rokās atradās visa klostera disciplīna un vadība.⁹⁸ Dokumentos minētas ir šādas Sv. Marijas Magdalēnas klostera abatissas:

Margaretha (-1294), kuras laikā, liekas, celta Sv. Marijas Magdalēnas baznīca;
Margareta Engelkens (1428 – 1468);
Ide Tisenhausen (pirms 1495.);
Elisabeth von Rosen;
Margaretha Gudesleff (Gutschleiff) (1457 – 1468);
Getrud Vietenhgoff (1495 – 1511);
Alheid Wrangel (1512 – 1551);
Elisabeth Donhof (-1571);
Anna Topel (-1582);
Anna Notken (1582 – 1590)⁹⁹

Kā jau paši šie vārdi rāda, vairums viņu nāk no Livonijas dižciltīgo aprindām, kas viduslaikos bija vispārējā parādība.¹⁰⁰

Priorissa bija abatissas palīdzē. Tā pārzināja vairāk klostera saimniecisko pusi. Sv. Marijas Magdalēnas klostera vēsturē ir atrodami šādi priorissu vārdi:

1441.g. Christine;
1495. Margaritha Patkul;

1512. Anna Welig;

1550. Margrete Welig;

1457. Katharina.¹⁰¹

Bez tam, tāpat kā cisterciešu vīriešu klosteros, arī šajos klosteros bija vēl dažādi citi amati: zakristiane, slimo pārzine, dziedāšanas vadītāja, kasiere, pagraba pārzine u.c.¹⁰²

Garīgā klostera vadība atradās bikts tēva rokās. Tos cisterciešu sieviešu klosteros iecēla vizitējošais abats un saskaņā ar 1253. gada ģenerālkapitula lēmumu, tikai no tēviem – cisterciešiem.¹⁰³ Vēlāk, kad klosteris sāka dzīvot patstāvīgu dzīvi, bikts tēvus ar abatissas priekšlikumu apstiprināja Rīgas Arhibīskaps.

Bikts tēva pienākums bija pieņemt nonnu grēksūdzi, gādāt par dievkalpojumiem un to kārtību klostera baznīcā. Kā palīgi biktstēvam bija kapelāni, kas noturēja fundētās Sv. Mises, palīdzēja izdalīt Sv. Komūniju un izpildīt citas garīgās funkcijas.

Ārējās lietas klosteris uzticēja kārtot tā saucamajiem prokuratoriem. Tos izvēlēja klostera konvents, bet apstiprināja vizitējošais abats vai arī bīskaps. Tā 1501. gada prokuratora pienākumus Sv. Marijas Magdalēnas klosterī ir pildījis Nikolais Wesend.¹⁰⁴ Bet arī Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas klostera abatissas, sevišķi īsi pirms reformācijas, aktīvi ir piedalījušās klostera ārējo lietu kārtošā, kas vispār cisterciešu sieviešu klosteros nebija ierasta prakse. Tā sevišķi enerģiskā abatissa Alheide Wrangler ar priorissu Annu Weling 1512. gadā dodas uz Lieljumpravas muižu un kārtro zemnieku piederības lietas,¹⁰⁵ 1516. gadā dodas uz Limbažiem pie Arhibīskapa Jaspara Lindes un panāk viņa lēmumu par „Esserin” ciema atdošanu klosterim, ko bija piesavinājis Reinholds V. Rosen.¹⁰⁶ Līdzīgi 1526. gadā ar Ordeņmestra Valtera Pletenberga starpniecību nosprauž klostera īpašumu robežas ar Johannu von Werne, 1531.gadā ar Arhibīskapa Tomasa starpniecību nokārto strīdu ar Hermani Sleperi Ratmani – kādas malkas cirsmas lietā, 1538. gadā nodrošina 400 marku aizdevumu Andrejam Koskull, nokārto vairākas dzimtcilvēku lietas, utt.¹⁰⁷

Klostera lauku muižas vadīja amtmaņi. Tā no 1550. – 1560. gadam Blumentāles (Jumpravas) muižu vada amtmans Hinrichs Wrangler.¹⁰⁸ Parasti cisterciešu māsām viņu īpašumos vīriešu darbus veica konversi, kas bija saistījušies ar zvērestiem un dzīvoja pēc noteiktas regulas. Vai arī Sv. Marijas Magdalēnas klostera amtmaņi un pārējās muižu amata personas piederēja pie konversiem, nav zināms.

Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas klostera māsu skaits caurmērā nebūs pārsniedzis 100. Īsi pirms reformācijas, kad klosteris bija visbagātākais, pēc E. Tolksdorfa ziņojuma, to bijis 60.¹⁰⁹ Šajā laikā gandrīz visas nonnas bija nākušas no dižciltīgo ģimenēm. Šī tradīcija, kas bija nostiprinājusies gandrīz

kā nerakstīts likums, izveidojās sakarā ar to, klostera vadība vienmēr bija dižciltīgo rokās. Dabiski, ka dižciltīgās abatissas centās piesaistīt arī līdzmāsas no tām pašām aprindām. Tas tā bija ne tikai Rīgas cisterciešu klosterī, bet šī nebūšana bija ieviesusies gandrīz visos šī ordeņa sieviešu klosteros.¹¹⁰ Bez tam Vidzemes un Kurzemes augstmaņi tieši Sv. Marijas Magdalēnas klosterī bija izvēlējuši par savu sieviešu pārpalikuma novietošanas iestādi, jo tas bija tuvākajā apkārtnē bagātākais un slavenākais sieviešu klosteris.¹¹¹ Attiecībā uz iespaidīgo augstmaņu meitām nevarēja tik stingri ievērot garīgo aicinājumu, tādēļ nevēlamu personu ieplūšana bija neizbēgama. Augstmaņi, nododami savas meitas klosterī, deva tām līdz uzturam un apģērbam bagātīgu pūru un apņēmās segt to uzturēšanās izdevumus.¹¹²

Klostera iemītnieces sadalījās kora un konversmāsās.¹¹³ Kora māsas vairāk nodevās garīgām nodarbēm – lūgšanām, apdomāšanām un dievkalpojumiem. Tās, liekas, tika uzskatītas par īstajām nonnām. Konversmāsas ieņēma tādu pat stāvokli kā konversi vīriešu klosteros. Viņas veica dažādus fiziskos darbus. Tās komplektējās no zemāko aprindu meitām.

Dažos klosteros cistercietēm bez tam vēl bijušas tā saucamās oblātmāsas. Tās kā mazas meitenes vecākie svinīgi upurēja klosterim un šis vecāko akts bija saistošs uz visiem laikiem.¹¹⁴ Sv. Marijas Magdalēnas klosterī šādi oblācijas gadījumi pašreiz pieejamos dokumentos nav konstatēti.

Klostera iemītnieču garīgās nodarbības sastādīja lūgšanas, apdomāšanas un dievkalpojumi. Lasīja Sv. Benedikta pārstrādāto „*breviarum monasticum*”. Iepriekš kanoniskajām lūgšanām vienmēr lasīja, respektīvi, dziedāja „*mazo oficiumu*” Jaunavas Marijas godam. Brīvajās dienās skaitīja *officium pro defunctis*.¹¹⁵ Rīgas cistercietes savu oficiumu, vismaz daļu, dziedāja korī, tādēļ arī dabūja nosaukumu – „dziedošās māsas” (*singenvrouwen*).¹¹⁶

Cisterciešu regula pieprasīja lūgšanas saistīt ar darbu. Ar savu roku darbu pašiem bija jānopelna sev uzturs. Sieviešu klosteros šis punkts ar laiku tika stipri mīkstināts. Rīgas cistercietes gandrīz jau pilnīgi bija atkāpušās no šī principa. Veikt zemākus darbus dižciltīgās māsas arī klosterī uzskatīja par neattiecīgu. Zīmīgu norādījumu par to dod jau minētais Hunolda Breves testaments, no kura redzams, ka mazgāšanas darbiem māsas algo pat ārpus klostera esošas personas.¹¹⁷

Kā speciāla nodarbošanās Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas klosterim bija meiteņu audzināšana. Audzināšanā un mācīšanā uzņēma lielākoties no 10 – 13 gadu vecas Livonijas augstmaņu meitenes. „*Tota passim nobilitas Livonica filias eo adulescentulas pietate et bonis moribus imbuendas traditas, ut vel statu religioso postmodum, si ita placuisset Deo, desrvirent, vel virtutibus acquisitis matrimonium subsequens exornaverent*”¹¹⁸ – stāsta E. Tolksdorfs. Tā 1468. gadā Hans von Tiesenhusens ar savas sievas Brigitas

piekrišanu pārdod Sv. Marijas Magdalēnas klosterim Aidzell (Gaujienas?) muižu ar 30 arkliem zemes, 15 zemnieku mājām, naudā saņemot 1000 markas, bet par pārējo daļu klosteris apņēmas uzņemt mācīšanā viņa meitu, dodot tai uzturu viņai atsevišķi ierādītā istabā.¹¹⁹ Bieži vien šis audzināšanā nodotās meitas klosterī palika uz visiem laikiem.

Vispārējās Sv. Marijas Magdalēnas klostera iekšējās dzīves novērtējumā, salīdzinot ar cisterciešu regulas un statūtu pirmatnējiem ideāliem, ir jākonstatē vismaz beidzamos klostera pastāvēšanas gadu simtos stipra atkāpšanās un novirzīšanās. Nav manāma stingrā pārraudzība, vizitācija, nav arī nabadzības un askētisma gara. Cistercieši atšķēlās no benediktiniešiem, protestējami pret viņu bagātību, lepnību, pret augstmaņu saplūšanu klosteros. Tieši šī klosteru vecu vecā nelaime ir pārņēmusi arī Sv. Marijas Magdalēnas klosteri. Tādēļ viņš sastinga vienas šķiras, atsevišķu aprindu rāmjos, bez dziļāka iespaيدا uz plašākiem tautas slāņiem. Bagātības, nepiemērotu personu uzņemšana, stingrākas kontroles trūkums sekmēja askētisma, iekšējā gara dzīves spraiguma izsīkšanu, kas dažos gadījumos izpaudās pat uz āru klosterim neslavu nesošos skandalozos notikumos. Tā 1478. gada 1. Adventes svētdienā kādai nonnai no Kovernu dzimtas esot piedzimis bērns no kāda ārzemnieka – kokgriezēja, kas klosterī strādājis un īsi pirms šī notikuma aizceļojis.¹²⁰

Būtu netaisni, ja pagrimšanu pārņemtu tikai šim Sv. Marijas Magdalēnas klosterim. Līdzīgi tas bija daudzos citos sieviešu klosteros. Dažos ārzemju klosteros cistercietes - muižnieces bija tik tālu nonākušas, ka, neskatoties uz nabadzības solījumu, klosterī turēja sev klāt personīgās apkopējas.¹²¹ Ar vairākiem skandaloziem notikumiem 16. gadsimta sākumā kļuva bēdīgi slavens Rēveles Sv. Nikolaja klosteris.¹²² Tātad šī klosteru pagrimšana bija vispārēja, laikmetīga parādība pirmsreformācijas gadu simtā.

Neskatoties uz to, Sv. Marijas Magdalēnas klosterī šajā beidzamajā posmā redzam arī daudz pozitīva. Klosterī bija dziļi iesakņojusies cisterciešiem raksturīgā dziļā uzticība pāvestam, euharistiskais kulsts un sirsnīgā pietāte uz Visusvētāko Jaunavu Mariju.¹²³ Tam bija liela nozīme klostera māsu varonīgajā stājā reformācijas gados.

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERIS REFORMĀCIJAS GADOS

Livonija pirms reformācijas politiskās varas ziņā bija decentralizējusies. Bija 5 politiskas teritorijas: Rīgas archidiecēze, Tērbatas, Osel – Wiekas, Kurzemes diecēzes, un Ordeņa valsts. Arhibīskaps un bīskaps savās zemēs bija stipri atkarīgi no saviem vasaļiem, kas kopēju politisko interešu dēļ, bija apvienojušies. Bez tam vēl atsevišķu stāvokli ieņēma Rīgas, Tērbatas un Rēveles pilsētas ar savām pastāvīgām prasībām pēc pilnīgas autonomijas. Starp šīm dažādām varām visā Livonijas pastāvēšanas laikā norisinājās pastāvīgi konflikti.¹²⁴ Reformācijas kustība šo pretešķību dēļ Livonijā atrada auglīgu zemi. Tā pati šeit pieņēma vairāk politisku raksturu, jo pilsētas, ordenis un vasaļi to cenšas izmantot savas varas nostiprināšanai. Ar visām šīm cīņām reformācijas gados cieši saistījās arī Sv. Marijas Magdalēnas klostera likteņi.

Atklātā reformācijas kustība Rīgā iesākās ar Andreja Knopkena ierašanos Rīgā 1521. gada vasarā. Viņa brālis – Jēkabs Knopkens, Domkapitula loceklis, ar savu iespaidu gādā par viņa iecelšanu Sv. Pētera baznīcas kapelāna amatā. Viņš savos sprediķos, kas ir pilnīgi jaunās Lutera mācības garā, asi vērsas pret Baznīcas aizbildniecību, pret bīskapu politisko varu. Šādi vārdi ir ļoti patīkami pret Arhibīskapu cīņā esošajai pilsētai. Jo viņš vairāk redz savu sprediķu ietekmi, jo kļūst noteiktāks un asāks.

Arhibīskaps Linde uzreiz vēl necenšas saukt pie atbildības šo jauno sprediķotāju, jo viņam ir atbalsts Domkapitulā un viņš šķiet simpātisks plašākām aprindām, tai skaitā arī Ordeņmestram Pletenbergam.

Kad 1522. gada 12. jūnijā Arhibīskaps, Ordeņmestrs, Rīgas Birgermeistars un citas pie varas esošas personas satiekas Valmierā uz Landtāgu, Rīgā, šķiet, bez viņu ziņas, Sv. Pētera baznīcā starp Knopkeni un katoļu pārstāvjiem notiek publisks disputs. No katoļu puses uzstājas franciskāņu un dominikāņu mūki. Zinātnisko uzvaru gūst katoļi, bet Knopkenam ar savām runas dāvanām izdodas gūt daudz jaunus piekritējus.¹²⁵

Liktenīgs ir arī šī gada Valmieras Lanndtāgs. Pilsētas, vasaļi, bruņniecība kopēju interešu dēļ apvienojas pret bīskapiem, nobalsodami arī pret pāvesta bullas par Lutera ekskomunicēšanu publicēšanu Livonijā. Tādos apstākļos jaunā kustība var arvien drošāk celt galvu.

Livonijas metropoles garīdzniecība pret to vairs nevar palikt vienaldzīga. Domkapituls un arī pārējā garīdzniecība cenšas pierunāt Arhibīskapu Lindi uz enerģiskāku rīcību. Bet Arhibīskaps ir jau vecs un slimīgs, un tamdēļ Domkapituls panāk enerģiskā Tērbatas bīskapa Blankenfelda iecelšanu par koadjutoru.

Bet jau 1522. gada rudenī reformācijai piedod ātrāku gaitu Rīgā iebrakušais Rostovas maģistrs Silvesters Tegetmeijers (Tegetmeyers), kas savu sprediķu un nemieru celšanas dēļ Rostovu bija spiests atstāt.¹²⁶ Rīgā viņš tūlīt sāk savu darbību. Knopkena un Tegetmeijera pastiprinātie sprediķi strauji vairo piekritēju skaitu. Sakūditais pūlis sāk prasīt atklātu „tīrā Dieva vārda sludināšanu”. Šo vēlēšanos izteic arī Rāte, lūgdama Arhibīskapu atļaut abās pilsētas baznīcās (Sv. Pētera un Sv. Jēkaba baznīcās) sprediķot jauno mācību. Lūgums, protams, kategoriski tiek noraidīts. Pūlī par to vēl vairāk aug naidis pret bīskapu. Tad pilsētas maģistrats sāk rīkoties uz savu roku: Knopkeni ieceļ par jaunās mācības sludinātāju pie Sv. Pētera baznīcas, bet Tegetmeijeru par prāvestu pie Sv. Jēkaba baznīcas. Baznīcas autoritāte pret šo pilsētas patvarību bija kļuvusi bezspēcīga. Tegetmeijers ar savu fanātismu, naidu pret visu katolisko un nemierīgo garu ātri vien kļūst par pūļa fanatizētāju. Uz rezultātiem ilgi vairs nevajadzēja gaidīt.

Pirmie saniknotā pūļa upuri bija mūki. Pret franciskāņiem un dominikāņiem Rīgas pseidoreformatoriem jau no paša sākuma bija sevišķs naidis. Viņi ar savu dzīvi bija viskrasākais pretstats jaunajai mācībai, kura apgalvoja, ka labi darbi pestīšanai neko nedod. Bez tam viņi nevarēja aizmirst šo mūku izturēšanos Knopkena disputu laikā.

Bet, kad franciskāņu tēvs Tomass Rehbergs uz Arhibīskapa un Domkapitula lūgumu uzņēmās izsludināt pāvesta ekskomunikas bullu pret luterānismu un katru svētdien Sv. Katrīnas baznīcā sāk runāt dedzīgus sprediķus pret jauno maldu mācību, tas Tegetmeijeru un viņa piekritējus sanikno līdz beidzamam. 1523. gada pavasarī sakūditie sektanti ielaužas klosterī, proklamē franciskāņiem brīvu atgriešanos pasaulē, un tiem, kas atmetis solījumus, apsola naudu un jaunas drēbes. Rāte ļauj visiem šiem varas darbiem mierīgi notikt. Franciskāņi sūdzas Ordeņmestram, bet tas lolo cerības pilsētu pakļaut vienīgi savai varai un tamdēļ klusē.¹²⁷

Koadjutors Blankenfelds grib rīkoties enerģiski un savaldīt dumpīgo Rīgu. Viņš sūta franciskāņu tēvu Bomhoveru 1523. gada jūlijā slepeni uz Romu ar lūgumu pāvestam uzlikt interdiktu visai pilsētai.

Rīga par to dabū zināt, un tūliņ seko uzbrukums franciskāņu Sv. Katrīnas baznīcai. Baznīcu izlaupa, izdemolē, tāpat klosteri. Rāte savukārt aizliedz mūkiem sprediķot, zvanīt savās baznīcās.

Jaunus nemierus ievada melngalvji, kas, būdami bez pastāvīgas dzīves vietas, jau no paša sākuma ir dedzīgi jaunās mācības piekritēji. 1524. gada 10. marta apspriedē viņi nolemj atbrīvoties no visa „ārišķā” un savus Sv. Pētera baznīcā fundētos altārus ar visiem to greznojumiem izjaukt un pārnest uz savām telpām. Bet jaunākie melngalvji aizsteidzās šim lēmumam priekšā. Viņu pulks skrien, sasit skaisto biedrības altāri, saplēš altāra piederumus.

Šis piemērs iedrošina citus. Pūlis veselas piecas dienas posta un demolē baznīcas, sadauza altārus, gleznas, statujas. Zaimo Vissvētāko Sakramentu.¹²⁸

Drīz pēc tam pilsētas rāte nolēmj galīgi izraidīt franciskāņus. 1524. gada 2. aprīļa rītā sniegā un negaisā izdzen brāļus ārpus pilsētas mūriem. Klosteri un baznīcu piesavina pilsēta. Drīz pēc tam padzen arī dominikāņus no Sv. Jāņa baznīcas un klostera, konfiscējot viņu īpašumus.¹²⁹

Pēc šiem notikumiem daudzi priesteri ir spiesti Rīgu atstāt. Daži pāriet uz Doma baznīcu, kas ietilpa Arhibīskapa teritorijā, bet citi atrod patvērumu Sv. Marijas Magdalēnas klosterī. Sv. Marijas Magdalēnas baznīca un klosteris zināmā mērā bija izolēts, ar mūri noslēgts no pārējās pilsētas un tamdēļ pirmajās grautiņu dienās bija vēl pasargāts. Klosterim tomēr jāpārdzīvo baigus brīžus, jo pūlis trako turpat tuvumā, Sv. Jēkaba baznīcā.

Jaunus notikumus izraisa gandarīšanas procesija, ko vēl atlikušā garīdzniecība sarīko Dombaznīcas laukumā, tātad ārpus pilsētas teritorijas, īsi pirms Debeskāpšanas svētkiem, Litāniju dienās. Knopkens un Tegetmeijers sāk aģitēt savus piekritējus uz jauniem ekscesiem, šoreiz pret Arhibīskapa katedrāli. Rāte tomēr pasteidzas lietu pārņemt savās rokās. Debesbraukšanas dienā visi priesteri no Rīgas steidzīgi tiek izraidīti, tā ka tie nepaspēj pat savas lietas paņemt līdzī. Katedrāli un tās vērtslietas Rāte pasteidzas pārņemt savā ziņā, bet iebrukušais pūlis sasit altārus, krustus un tēlus.¹³⁰

Pilsētas mūros tagad palika neskarta tikai Sv. Marijas Magdalēnas baznīca un klosteris. Tos pasargā tas apstākļi, ka tā iemītnieces, kā jau minēts, nāca no iespaidīgajiem vasaļiem, ar kuriem pilsēta tomēr negribēja sanīsties, jo tie bieži noderēja kā atbalsts un sabiedrotais politiskajā cīņā pret Arhibīskapu. Turklāt, šis klosteris ir bijis arī Ordeņa īpašā aizsardzībā, kā to liecina Ordeņmestru atbalsts klostera īpašumu robežstrīda nokārtošanā.¹³¹ Arī ar Ordeni pilsēta nevēlējās sanīsties. Tas pasargāja cistercietes no izraidīšanas. Diemžēl, dievkalpojumu aizliegums skāra arī viņas. Arī viņu personīgā drošība bija apdraudēta. Uz ielas viņas nedrīkstēja parādīties. Luterāņi dažnedažādi viņas izsmēja, trokšņoja dienu un nakti ap viņu klosteri, meta akmeņus logos, dziedāja dažādas bezkaunīgas dziesmas. Starp šiem izsmējējiem sevišķi savu dedzību izrādīja dominikāņu apostāts Pēteris Šepings (Schepings).¹³² Neskatoties uz to, māsas izrāda lielu varonību. Sniedz patvērumu bēgošiem priesteriem, paglābj viņu atnestos baznīcu traukus, patur savus 9 kapelānus un garīgo tēvu.¹³³

Bet tad sāk pacelt savu balsi Vidzemes un Kurzemes vasaļi par viņu meitu un māsu apvainošanu Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas klosterī. Ordeņmestrs uz to vairs nevar noklusēt. Viņš brīdina Rīgu, ka vasaļi var pilsētai atriebties, no kā viņš nebūšot spējīgs pilsētu pasargāt. Brīdina stingri sargāties no turpmākiem varas darbiem, sodīt vainīgos, jo arī Rātei par visiem

šiem notikumiem būšot jāatbild.¹³⁴ Šiem brīdinājumiem pilsēta tomēr lielu vērību nepiegrīž.

1524. gada 29. jūnijā mirst Arhibīskaps Linde. Viņa vietā nāk Blankenfelds. Viņš mēģina saprasties ar Pletenbergu, lai enerģiskāk varētu cīnīties pret protestantismu. Arhibīskapam Rīga izrāda enerģisku pretestību. 8. augustā Rīgā sākas jauni ekscesi: Arhibīskapa katedrāli galīgi izposta, zaimojošā kārtā iznīcinot lielo altāri un tā Dievmātes gleznu. Šis pēdējais bilžu grautiņš iznīcināja visu, kas Rīgā vēl bija palicis katolicisks, izņemot Sv. Marijas Magdalēnas baznīcu. Šī paša gada novembrī Rāte noliedz visus katoliskos dievkalpojumus. Nelīdz arī enerģiskais Pletenberga protests – atļaut tos noturēt vismaz pie slēgtām durvīm.

1525. gadā Rīgas Rāte atņem Sv. Marijas Magdalēnas klosterim viņa jau 1502. gadā nopirkto dārzu un atdod kādam Kerstenam Slotmaneram. Abatissa meklē palīdzību pie agrākā protektora – Ordeņmestra, bet tā brīdinājumi Rīgas Rātē ir bez panākumiem.¹³⁵

Šī Sv. Marijas Magdalēnas klostera vajāšana tagad atbalsojās arī politisko varu kombinācijās. 1525. gada 29. jūnija Valmieras landtāgā apvainotie vasaļi piesienas Arhibīskapam. To pat dara arī Ordeņmestrs un rodas jauna koalīcija - Arhibīskaps, bīskapi, Ordenis un vasaļi, kas vērsta pret Rīgas pilsētu un vispār protestantismu. Zem vasaļu spiediena landtāgs pieprasa no Rīgas pilsētas Sv. Marijas Magdalēnas klosteri atstāt pilnīgi mierā, atļaut tam turēt dažus priesterus, noturēt pie slēgtām durvīm Sv. Misi un vispār pildīt visu katolītisko kultu.¹³⁶

Bet drīz vien Ordeņmestrs, politisku apsvērumu dēļ, tīkodams kļūt par vienīgo valdnieku Livonijā, mēģina Rīgas pilsētai atkal izpatikt. Tamdēļ uz visām cisterciešu klosterim nodarītajām pārestībām un vasaļu protestiem skatās caur pirkstiem. Vēl šis klosteris var eksistēt tikai, pateicoties tam, ka vēl ilgāku laiku landtāga vairums ir katolisks. 1546. gadā tas piespiež Rīgu izlīgt pat ar Arhibīskapu, kas svinīgā ingresā atkal ienāk Rīgā, atgūdam ar dažus īpašumus. Bet, kad 1552. gadā ar Passavas līgumu protestantisms Vācijā iegūst uzvaru, arī Livonijas katoļu stāvoklis stipri pasliktinās. 1552. gadā landtāgs pieņem lēmumu par „ticības brīvību” Livonijā, bet 1554. gadā protestantismam piešķir tālas priekšrocības.¹³⁷ Turpmākajos juku laikos notikumi ris raibā secībā. 1556. gadā Arhibīskapa un koadjutora sagūstīšana Koknesē, poļu ķēniņa Sigismunda iejaukšanās un 1557. gadā Pozvoļas miera līgums, kam seko tūlīt nākošā gadā krievu iebrukums un beidzot Ketlera padošanās akts 1561. gada 28. novembrī Viļņā - Polijas ķēniņam.¹³⁸ Šai pašā laikā arī Rīga, saņemdamā Radzivila garantijas, nodod pagaidu zvērestu Polijas karalim, bet galīgās padošanās sarunas velkas vēl ilgi, līdz pat 1581. gadam, kad 14. janvārī Stepāns Batorijs apstiprina Rīgas privilēģijas un 7. aprīlī Rīgas Rāte, namnieki nodod pavalstniecības zvērestu savam jaunajam

kungam, Polijas karalim.¹³⁹ Visos šajos juku laikos rīdzinieku prāti ir pārņemti ar ārējām briesmām. Visiem bija skaidrs, ka vienīgais glābiņš ir katoliskā Polija. Ar to izskaidrojams tas, ka vienīgais katoliskais iestādījums no pirmajiem reformācijas grautiņiem palikušais Sv. Marijas Magdalēnas klosteris pilnīgi protestantiskajā Rīgā izturēja līdz pat katolicisma atdzimšanai pēc 1581. gada. Plašas un bagātas ziņas par šī klostera pārdzīvojumiem dramatiskajos reformācijas nemieru gados ir uzrakstījis uz pēdējo klostera nonnu stāstījuma pamata jezuītu Tēvs Ertmanis Tolksdorfs, kas kopā ar lielo sprediķotāju Pēteri Skargu bija pirmie pēc reformācijas grautiņiem katoļu priesteri Sv. Jēkaba un Marijas Magdalēnas baznīcās. Šis Tolksdorfa darbs „Annales earum rerum, quae tempore monalium in monasterio contingerunt eo tempore, quo haeresis primo Livoniam et Riga occupavit” uzrakstīts 1612. gadā¹⁴⁰. Johans Argentus, jezuītu Lietuvas provinces vizitators 1613. gadā vizitētams Rīgas kolēģiju, licis to norakstīt un aizsūtījis Ingolstadtī Konradijam Vetteram, kas to 1614. gadā izdod grāmatiņā: „Historische Erzählung von dem Jungfraukloster s. Benediktordens zu Riga, wie wunderbarlich dasselbig von Zeit an, als sich die Lutherische Ketzerey erhebt, so lang erhalten, bis es den Patribus der Societat Jesu eingewantwort und übergeben worden”. 1615. gadā turpat iznāk šī darba latīņu tulkojums.¹⁴¹

Šajā darbā E. Tolksdorfs atstāsta, kā pēc pirmajiem reformācijas nemieriem Rīgā māsu – cisterciešu pirmās rūpes bijušas par saviem 12 priesteriem. Viņas baidās, ka arī viņi var sekot daudzajiem atkritējiem un mēģina tos pasargāt. Tomēr ļaunums ņem virsroku: visi tie pāriet maldu ticībā, dodamies svētzadzīgās laulībās, izņemot vienu, kas vēl dažus gadus par notikumiem satriektajām māsām nes garīgu mierinājumu, izklausīdams viņu grēku sūdzēšanu un izdalīdams Sv. Komūniju. Bet, kad arī viņš mirst, Livonijā tuvākā apkārtnē nav vairs neviena priestera. Tas māsas visuvairāk satriec. Tas viņas dabū zināt, ka Aizputes klosterī ir vēl kāds vecs priesteris. Uz turieni klostera priekšniece deliģē māsu Otiliju, kurai visas māsas iedod līdzī rakstiski izsūdzētos grēkus. Šis priesteris atsūta atpakaļ tāpat rakstiski katrai absolūciju un Sv. Komūniju un dažas konsekrētās Hostijas adorācijai. Šādā veidā ar Otilijas starpniecību absolūciju un Sv. Komūniju māsas saņem vairākus gadus. Bet mirst arī šis priesteris – pēdējais garīgais atbalsts Sv. Marijas Magdalēnas klosterim. Un tā bez kautkādas cerības vēl kaut kad saņemt Sv. Sakramentus 40 gadus līdz Jezuītu tēvu atnākšanai varonīgi māsas paliek uzticīgas saviem solījumiem, pilda savu regulu, smeldamas spēkus pie Vissvētākās Hostijas, ko ar vislielāko mīlestību glabā no pēdējā Otilijas ceļojuma. Pastāvīgi deg svētā uguns un sveces šīs Hostijas priekšā.

Jaunās mācības piekritēji, kas bija sev pakļāvuši pat Livonijas varenos, nevar samierināties ar to, ka šīs vājās sievietes tik varonīgi parāda savu uzticību. Viņi mēģina dažādi tās pievērst savai mācībai. Nāk pie viņām

uz klosteri luterānisma sprediķotāji lielākas autoritātes dēļ kopā ar pilsētas patriciešiem un „multa hic de evangeliū libertate, de nubendi necessitate deque mandatorum Dei impossibilitate pleno ore debachantur”.¹⁴²

Pilsētas Rāte mēģina viņas piespiest ar pavēlēm, gan ar solījumiem, pūlis ar draudiem un izsmiekliem. Visus šos uzbrukumus varonīgi atvairā abatissa Adelheide Wrangell, kas ar savu autoritāti, dziļo padevību prot saistīt ap sevi klostera māsas - viņas laikā neviena klosteri nav atstājusi.

Protestanti mēģina mūķenes no klosterā padzīt citā veidā, atņemot viņu īpašumus, jo tad, trūkstot uzturlīdzekļiem, mūķenes būtu spiestas izklist. Arī šos draudus Adelheide ar savu apbrīnojamo enerģiju un gudro politiku laimīgi novērš. Viņa ceļo gan pie Arhibīskapa, gan Ordeņmestra un citām Livonijas vadošajām personām un, neželodama līdzekļus, nokārto šaubīgos īpašumu jautājumus, izgatavo un apstiprina īpašumu dokumentus.¹⁴³ Un tā, pateicoties viņas pūlēm, tajā pat laikā, kad visi pārējie baznīcu un klosteru īpašumi gāja bojā, Sv. Marijas Magdalēnas klosterā īpašumi lielākoties palika neskarti. Viņa mirst 1551. gadā.¹⁴⁴ Viņas vietā par abatissu nāk Elizabete Dēnhofa (Elisabethe Dönhoff, 1551. – 1571.) Tā ienes klosterā dzīvē daudz nelaimju. Priesteru trūkuma dēļ viņa domā, ka ir labāk saņemt Sakramentus no protestantu sludinātājiem nekā pilnīgi dzīvot bez tiem. Tā nākdama ar luterānisma sludinātājiem sakaros, arī pati atkrīt no ticības. Savus svētsolījumus tomēr nelauž, arī abatissas pienākumus turpina pildīt. Ticībai zūdot vadībā, arī visā klosterī disciplīna sāk strauji slīdēt uz leju. Protestantisma sludinātājiem tagad ir brīva pieeja klosterim. Viņu aģitācijai par Evāņģēlija brīvību, par svētsolījumiem nesaistību ir panākumi. Pēc viena tāda apmeklējuma 7 māsas ar lielu pompu atstāj klosteri un tūlīt dodas laulībā. Drīz tām seko arī citas un klosterī paliek vairs tikai nedaudzas.

Atkritušā abatissa no klosterā sāk izmest katolisko kultu. Liek nojaukt baznīca vidū esošo Sv. Krusta altāri. Pavēl izdzēst uguni, ko Otilija Vissvētākā Sakramenta priekšā rūpīgi sargāja. Trīs visuzticīgākās māsas Anna Notkena (Anna Nötken), Anna Tēpele (Anna Töpel) un Otilija Kaizerlinga (Otilija Keiserling) baidās arī par Vissvētākā Sakramenta drošību, slepeni aiznes to un novieto kādā slepenā krāsni, kuru aizsedz ar segām un iekšā pie Vissvētākā Sakramenta iededz uguni. Šī slepenā vieta trim māsās pārvēršas par adorācijas vietu, kur ar asarām lūdzas, lai Dievs drīzāk sūtītu palīgu.

Pēc kāda laika saslimst abatissa. Kādā negaisa naktī pārbijusies sauc māsas pie sevis un stāsta tām, ka redzējusi briesmīgus melnus vīrus, kas rakuši baznīcas kapu tai vietā, kur viņa likusi izjaukt Krusta altāri, lai viņu tur dzīvu apraktu. Tagad viņa atsauc savu aizliegumu un pavēl atkal iededzināt uguni pie Vissvētākā Sakramenta. Tā Sv. Hostija tiek atnesta atkal vecajā vietā.

1571. gadā abatissa Elizabete nomirst un tiek apglabāta klostera baznīcā. Tagad atlikušās māsas pārņem bailes, ka, trūkstot klostera priekšniecei, viņas var padzīt prom. Par vadītāju izrauga Annu Notkenu. Protestanti arvien mēģina atlikušās mūķenes izvilināt no klostera. Tā kā horas viņu baznīcā vairs netiek dziedātas, tad sludinātāji rītos nāk uz šo baznīcu un sludina savus sprediķus, kurus klausīties spiež arī mūķenes. Beidzot baznīcu galīgi pārņem savā ziņā un tur notur savus dievkalpojumus. Māsas piespiež tajos ņemt dalību, bet viņas aizspiež sev ausis un lūdzas viņu sprediķu laikā. Viņas rūpīgi glabā baznīcas dārgos piederumus, pēc kuriem tā kāro protestanti. Tos visus kastēs iesaiņotus Anna Notkena rūpīgi saglabā 40 gadus, bieži jo bieži mainīdama glabāšanas vietu. Krievu iebrukuma laikā viņas cietušie radinieki mēģina pierunāt Annu, lai ar šīm vērtslietām viņiem palīdzētu, bet uz visām šīm lūgšanām Anna atbild: „Absit hoc a me, ut Deo dicata supellex vobis prophananda tradatur, non mea ista sunt, sed Dei.”

Brīnišķīgā kārtā saglabā arī svētīto ūdeni, pateicoties kuram, notiek viens otrs brīnums. Kad Daugavgrīvā kādam velna apsēstam kareivim protestantu mācītāji neko nespēj palīdzēt, kāds cits kareivis, bijušais mūks, ieteic sameklēt svētīto ūdeni. Griežas pie Annas un lūdz neliegt šo ūdeni nelaimīgajam. Sākumā viņa, domādama, ka šeit atkal ir kāda luterāņu viltība, lūgumu grib noraidīt, beidzot iedod, un, tiešām - nelaimīgais kļūst vesels. Mācītāji, par to dabūjuši zināt, kategoriski pieprasa šo ūdeni izliet, bet sirmā mūķene nav iebaidāma.

Tad klosteri piemeklē jauna nelaime. Krievu iebrukums 1558. gadā noposta klostera muižas un to pārvaldnieki nespēj vairs sagādāt mūķenēm pārtiku. Sirmajām nonnām bez herētiķu uzbrukumiem tagad ir jācieš klosterī bads un aukstums, tā kā tik tikko viņas var dzīvot. Mācītāji izmanto šo gadījumu, griežas pie Rātes, lai tā izsniedz vecajām klostera iemītniecēm pabalstu, tā ar šo cēlo žestu cerēdami viņas drīzāk atgriezt no „māņticības”. Klosterī ierodas sindiks ar dažiem patriciešiem un Rātes vārdā sola viņas apgādāt ar visu, ja tikai viņas atmestu pāvesta maldus. Anna Notkena uz to atbild, ka Dieva valstībā nepastāv ēšana un dzeršana un ka viņas ir gatavas vēl lielāku trūkumu paciest, ja tāda būtu Dieva griba. Delegāti aizrāda, ka ar to viņa apvainojot Rātes labvēlību un par to varot notikt, ka pilsētas sargi viņas aiz matiem, salauztiem kalniem izmetīšot no klostera. Anna uz to drošsirdīgi atbild: „Fore quoque, ut manibus pedibusque repetentes iterum ad septa monasterii confracta ossa retrahamus, donec ibidem necatae spiritum Deo reddamus”. Un Rātes sūtītie ir spiesti ar kaunu aiziet, cerēdami, ka ilgi tā kā tā viņas vairs nedzīvos. No šī laika viņas vairs netraucēja līdz jezuītu atnākšanai.

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS KLOSTERA LIKVIDĒŠANA

Jau 1572. gadā Sv. Marijas Magdalēnas klostera atlikušās četras nonnas bija vērsušās pie Polijas ķēniņa Sigismunda ar sūdzību, ka viņas ir bez katoļu priesteru un ka klosterim no pilsētas puses tiek darītas dažādas pārestības. Kad ķēnišķīgais Polijas sekretārs Jānis Solikowski bija ieradies Rīgā, lai 1581. gada 7. aprīlī no rīdziniekiem saņemtu uzticības zvērestu Polijas karalim, aizbraukdams viņš apmeklēja arī Sv. Marijas Magdalēnas klostera mūķenes. Tās žēlojas, ka viņas jau 40 gadu nav bijušas pie Sv. Komūnijas. Ķēnišķīgais komisārs viņas mierina, lai nezaudē drosmi un apsola, ka viņas drīzumā sev dabūs brīvu baznīcu.¹⁴⁵

1582. gada 12. martā ķēniņš Stefāns Batorijs ierodas Rīgā. Viņam rīko svinīgu sagaidīšanu. Bet jau 19. martā viņš uzaicina pilsētas pārstāvjus un viņiem paziņo, ka viņš garantē visas brīvības Augsбургas konfesijai, bet viņai blakus tādas pat brīvības ir katoļu baznīcai, un kategoriski pieprasa nodot katoļiem divas baznīcas. Pēc garām un dramatiskām sarunām Rāte piekāpjas un beidzot 7. aprīlī nodod katoļiem Sv. Jēkaba un Marijas Magdalēnas baznīcas ar klosteri.¹⁴⁶

Ķēniņš tūlī ar visu savu svītu ierodas Sv. Jēkaba baznīcā, kur Samogetijas bīskaps Melhior Gedrocs (Melchior Gedrocz) izdara ekspiācijas ceremonijas. Pēc tam viņš ar visu pavadoņību dodas uz Sv. Marijas Magdalēnas klosteri, kur viņu sagaida trīs pāri palikušās mūķenes: 130 gadu vecā Anna Tēpele, 100 gadu vecā Anna Notkena un tikpat vecā Otilija Kaizerlinga. Par šo aizkustinošo satikšanos „Historia collegii Rigensis Societatis Iesu” stāsta: „Anna Nötken caligantibus senis oculis rege praesente, ubi rex esset, quaerit. Rex porrecta manu et voce praesentem se esse indicat. Tunc illa collecto spiritu lacrimisque simul abortis regiam strinxit dexteram sicque eum anili voce affatur: Ut quondam, inquit, angelum Jacob, ita ego hanc dexteram non dimittam, donec me iuveris. Gratias Deo praepotenti immortales, qui eousque servare nos voluit, quo te catholicum regem oculis conspiceremus, qui religionem nobis, qui fidem, qui sacerdotes ac per eos sacramentorum omnium copiam afferes, hoc senectutis nostrae solatium, hoc pluribus annis sola spe contentae exspectabamus, nunc tandem consecutae sumus: sufficit iam vixisse, mortem, quae sola senilibus membris superest, laetae praestolamur. Tibi nos templus, bona, immunitates et quidquid superest monasterii lubentes tradimus.”¹⁴⁷

Ķēniņš, aizkustināts par šiem vārdiem, apsola turpmāk rūpēties par viņām.

Pēc svinīgu Lieldienu nosvinēšanas Rīgā, maija mēnesī ķēniņš atgriežas Lietuvā, par savu vietnieku Livonijā ieceldams kardinālu Georgu Radzivilu. Jezuītu tēviem uzdod pārņemt Sv. Jēkaba baznīcas īpašumus, kā

arī pārvaldīt Sv. Marijas Magdalēnas klosteri. No pēdējā jezuīti atteicās, lai uzreiz nesakaitinātu rīdziniekus. Tā pārvaldīšana tad tiek uzticēta sholastiķim Demetrijam Solikowski.¹⁴⁸

Klosterī tūlīt cenšas ievest zināmu kārtību. Vispirms nav vairs likumīgi iesvētītas abatissas. Tiek ievēlēta Anna Notkena, bet viņa nepiekrīt un prasa ievēlēt par viņu vecāko Annu Tēpeli. To tēvs Possevinus potestate a Sede Apostolica konsekrē par abatissu, tikai ar to noteikumu, ka faktiskā rīkotāja būs Anna Notkena.¹⁴⁹

Kad Anna Notkena redz, ka klosteris ir drošībā, viņa liek izrakt ilgu gadus slēptās baznīcas vērtslietas. Ar kāda pasaulīga priesteru un triju klosterī uzņemto audzēkņu palīdzību tās rūpīgi pārbauda un saraksta.

Māsu tagad bieži apmeklē Sv. Jēkaba baznīcu, kur dievkalpojumus notur jezuītu tēvi. Ar lielu ziņkāri uz šejieni nāk viņas skatīties protestanti kā uz sen neredzētu parādību.¹⁵⁰

1583. gada 4. martā Rīgā ierodas jezuītu provinciālis Pauls Campanus ar 9 jezuītu tēviem, lai šeit nodibinātu savu kolēģiju, atvezdami līdzīgu ķēniņa ieteikšanas rakstu. Informē pilsētu arī par nodomu šeit atvērt jezuītu akadēmiju. Protestantiskā pilsēta negrib tam piekrist, aizbildinoties, ka Sv. Jēkaba un Marijas Magdalēnas baznīcas ķēniņš esot pārņēmis nevis lai tās nodotu kādam ordenim, bet gan pasaulīgiem katoļu garīdziniekiem. Bez tam, akadēmija Rīgai kā tirdzniecības pilsētai nemaz nederot. Tādas pastāvēšana kustīgajā pilsētā varot radīt jurisdikcijas konfliktus.¹⁵¹ Rāte vēršas vēl pie ķēniņa pēc papildus noteikumiem.

Šajā laikā nomirst māsa Otilija Kaizerlinga. Pie apbedīšanas ir klāt kardināls Possevinus un gandrīz vai visa pilsēta. Sprediķi saka jezuītu tēvs Leonards Rubens.

Kamēr pilsēta gaida atbildi no ķēniņa kolēģijas lietā, Sv. Marijas Magdalēnas klosteru pārvaldnieks Demetrijs Solikovski tiek iecelts par Leopoliņas bīskapu. Aizbraukdam klosteru pārvaldīšanu viņš ar oficiālu dokumentu nodot jezuītiem, iecelot par abu baznīcu kuratoru un provizoru tēvu Skargu.¹⁵²

Pa to laiku ir noskaidrojusies kolēģijas fundācijas lieta. Ar pāvesta Gregora XIII, jezuītu ģenerāļa Klaudija Aquavivas un Sv. Marijas Magdalēnas cisterciešu klosteru atlikušo māsu piekrišanu, Krakovā, 25. jūnijā ķēniņš Stefans Batorijs apstiprina jezuītu kolēģijas dibināšanu Rīgā. Tam tiek nodots Sv. Marijas Magdalēnas klosteris un baznīca „cum omni suo ambitu, circuitu, aedificiis, et area intra moenia et extra cum omnibus ad illud ex antiquo et fundationis spectantibus villis, agris, praediis et quibuscunque locis, cultis vel desertis, ac utilitatibus et proventibus omnibus in Livonia et Curlandia seu Semgalia constitutis, quocunque iure et titulo, ex antiquo pertinentibus et in privilegiis dicti monasterii contentis” tikai ar noteikumu, ka palikušās divas

māsas jezuītiem jāuztur līdz viņu nāvei (...”eo lege, ut duas ex hoc monasterio superstitis adhuc virgines, quoad viverent, omnibus rebus ad quotidianum usum necessariis sustentare et favere Patres teneantur...”¹⁵³

Pāvests Gregors XIII. Suprimācijas bullu „Immnesa Dei providentia” bija parakstījis jau 1583. gada 1. martā, ar kuru „Monasterium praedictum ac in eo dictum ordinem, omnemque illius statum, dependentiam, essentiam, regulares apostolice auctoritate tenore praesentium, perpetuo supprimimus et extinguimus...”¹⁵⁴ Ar to izbeidzās Sv. Marijas Magdalēnas klostera pastāvēšana.

Tajā pašā gadā, piedaloties kardinālam Radzivillam, svinīgi tiek pārņemts Vissvētākais Sakraments no Sv. Jēkaba baznīcas uz Sv. Marijas Magdalēnas baznīcu. Ar to bija nodibināta un svinīgi atklāta jezuītu kolēģija – Sv. Marijas Magdalēnas klosteri.¹⁵⁵

Bet atlikušajām māsām vēl tomēr nebija ļauts mierīgi pavadīt atlikušās vecuma dienas.

Jau 1586. gadā Rīgā sākās pret katoļiem vērstie tā saucamie „kalendāru nemieri”. Savu kāpinājumu tie sasniedz 1587. gadā, kad pūlis ar varu atņēma jezuītiem Sv. Jēkaba baznīcu. Arī klosteri jezuīti ir spiesti atstāt un paslēpjās pili, paņemdami līdzī baznīcas piederumus. Klosterī tomēr paliek abatissa Anna Tēpele ar Annu Notkenu. Pie viņām ierodas rātes pārstāvji un mēģina dabūt piekrišanu luterāņu dievkalpojumu noturēšanai Sv. Marijas Magdalēnas baznīcā, acīmredzot gribēdami atrast kādu baznīcas pārņemšanas legālu formu. Pret viņu draudiem Anna Notkena atbild, ka klosteris ir ķēniņa īpašums un par varas darbiem viņiem būs jāatbild pašam ķēniņam. Arī šoreiz mūķeņu enerģiskā pretošanās paglābj klosteri.

Drīz pēc tam saslimst abatissa Anna Tēpele. Visi jezuītu tēvu mēģinājumi dabūt atļauju apmeklēt slimo un apgādāt ar Sv. Sakramentiem ir veltīgi. Tā šī uzticīgā mūķene mirst 1587. gada 23. februārī bez pēdējā mierinājuma, un tiek apbedīta bez garīgām ceremonijām klostera baznīcā.¹⁵⁶

Tikai 1590. gadā ķēniņam Sigismundam III izdodas pilsētu piespiest atdot katoļiem atpakaļ Sv. Jēkaba un Sv. Marijas Magdalēnas svētības. Pilsēta piekāpjas tikai ar to noteikumu, ka baznīcas būs uzticētas pasaulīgiem garīdziniekiem, bet nekādā gadījumā – jezuītiem. Abu baznīcu pārzināšanu nodod Ertmanim Tolksdorfam, kas aprīļa vidū pēc ekspiācijas tajās atkal atjauno katoļu dievkalpojumus.

Pēdējā mūķene Anna Notkena ir ļoti laimīga, ka atkal var apmeklēt Sv. Jēkaba baznīcu, uzklaut Sv. Misi, noklausīties sprediķus. Viņas dedzība ir apbrīnojama. Tā, stāsta jezuītu annālists dvēseļu dienā, kad dievkalpojums velkās vairāk kā trīs stundas viņa, tikko „ossibus haerens”, visu laiku paliek nekustīgi ceļos, ne uz kā neatbalstīdamās, tā kā visi nobrīnējušies, kā tas iespējams tik vecai sievietei.

1591. gada janvārī viņa saslimst. Lūdz priesteri Ertmani, lai viņu apbedītu blakus Adelheidei Vranglerei (Wranglerm) bez šķirsta, pēc mūķeņu parašas, un, lai neviens svešs cilvēks, it sevišķi herētiķis, pēc nāves neredzētu viņas seju. Apgādāta ar pēdējiem svētajiem Sakramentiem 1591. gada 8. janvārī mirst šī pēdējā Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas cisterciešu klostera mūķene. Viņas pēdējā vēlēšanās tiek izpildīta, dodot pēdējo dusas vietu blakus lielākajai un slavenākajai šī klostera abatissai Adelheidai.¹⁵⁷

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS BAZNĪCAS UN KLOSTERA ĒKU TURPMĀKIE LIKTEŅI

1592. gadā Sv. Marijas Magdalēnas baznīca tiek nodota latviešu dievkalpojumiem. Pats klosteris pieder jezuītiem. 1600. gadā draudošā zviedru iebrukumu dēļ jezuīti savu noviciātu no Sv. Marijas Magdalēnas klostera pārceļ uz Polocku, bet baznīcas vērtslietas pārved uz Viļņu.¹⁵⁸

Kad Gustavs Ādolfs 1621. gada 17. septembrī iekaro Rīgu, jezuīti tiek padzīti un šī baznīca nodota luterāņiem. Tā kalpo kādu laiku zviedru karaspēka dievkalpojumiem. Klosterī 1627. un 1629. gadā tiek novietotas kājnieku daļas. 1641. gadā te tiek ierīkota naudas kaltuve („Münzerhaus”).¹⁵⁹

1637. gadā vai pat agrāk kādā klostera ēkā tagadējā Saeimas nama vietā dzīvoja zviedru ģenerālgubernators. Tagadējās Arhibīskapa pils vietā, kur agrāk bija pareizticīgo garīdzinieku mītne, zviedru laikos no 1662. gada bija bruņinieku jeb muižniecības nams.¹⁶⁰

1710. gadā Rīgu ielenc krievu cars Pēteris Lielais. Aplenkšanas laikā Sv. Marijas Magdalēnas baznīca smagi cieš, no tās paliek pāri tikai sienas. Ieņēmis Rīgu, Pēteris Lielais Magdalēnas baznīcu liek atjaunot un nodot to pravoslaviem ar jaunu nosaukumu „Cerkva Aleksija čeloveka Božija”. Vairākas reizes tā tiek pārbūvēta, līdz 1749. gadā tā tiek uzcelta gandrīz pilnīgi no jauna. 1760. gadā Pleskavas bīskaps Benjamiņš atļauj tajā ierīkot 2 kapličas – vienu Rostovas Dimitrija vārdā, otru Sv. Nikolaja Brīnumdarītāja godam.¹⁶¹ Neskatoties uz visām pārbūvēm, no vecās katoļu baznīcas tajā palicis pāri 2 pilāru rindas, gotiskie logi, velves kora telpā.¹⁶²

Kad 1917. gadā vācu karaspēks ienāk Rīgā, Magdalēnas baznīcu garnizons pārņem savā rīcībā. Tajā tagad katoļiem notur dievkalpojumus kara kapelāns. Turpmākos gados katoļi šo dievnamu vairs no savām rokām neizlaiž.

Sakarā ar noslēgto konkordātu ar Sv. Krēslu, Latvijas Saeima nolemj Sv. Jēkaba baznīcu kopā ar Sv. Marijas Magdalēnas baznīcu nodot katoļu bīskapam. Pārņemšana notiek 1923. gada 7. augustā.

Baznīcu atjauno 1938. gadā un sākot ar 1939. gadu, tur pastāvīgi notiek dievkalpojumi.

SV. MARIJAS MAGDALĒNAS MĀSU – CISTERCIEŠU KLOSTERA VĒSTURISKĀ NOZĪME

Klosteru uzdevums viduslaikos pirms ubagotāju ordeņu parādīšanās nebija tieši iedarboties uz plašākām tautas masām. Tieši otrādi, viņi centās no pasaules norobežoties, radīt saviem locekļiem tādus apstākļus, lai tie netraucēti varētu dzīvot un strādāt tiešajam klostera dzīves mērķim – personīgās garīgās pilnības sasniegšanai. Cisterciešu ordenis, kā redzējam, sākumā pat savos statūtos ieviesa noteikumu, ar kuru aizliedza iejaukties pastorizācijas darbā. Jo īpaši šī norobežošanās no ār pasaules un koncentrēšanās iekšējā dvēseles pasaulē bija uzsvērta sieviešu klosteros.

Tamdēļ, novērtējot apskatīto Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas māsu – cisterciešu klosteru nozīmi, nevaram prasīt un jautāt – ko sevišķu, redzamu viņš būtu nesis vispārīgi latviešu tautai. Tiešais tā sniegums, nerunājot jau par garīgo atbalstu un vadību atsevišķām klosteru iemītniecēm, ir ārpus mūsu pestīšanas un novērtēšanas lauka un, proti, pārdabiskajā oikonomijā, kur tā lūgšanas, labie darbi, saplūzdami in thesaurum Ecclesiae ar Baznīcas starpniecību, ir kļuvuši par visas cilvēces kopmantu.

Šī klosteru politiski – un kultūrvēsturiskās iedarbības plašākā nozīmē vērtēšanā runa galvenā kārtā var būt tikai par tā netiešo iespaidu uz apkārtni un tās vēsturisko notikumu norisi. Šāda veida klosteru iespaidojumus un iedarbības mēs varam konstatēt:

- 1) Katoliskā gara stiprināšanās Livonijas augstākajās aprindās un caur tām, kaut mazākā mērā latviešu tautā. Klosterī, kā redzējam, bija audzināšanas iestāde augstāko aprindu meitenēm. Viņas klosterī uzņemto reliģiozo garu vēlāk pārnesa uz augstmaņu dzimtām. Ja Livonijā mēs redzam 14., 15. gadsimtā dziļu pietāti uz Jaunavu Mariju, Euharistisko kultu¹⁶³, tad daļēji par to jāpateicas arī cistercietēm, kas caur savām audzēknēm šīs tieši cisterciešu ordenim raksturīgās parādības veicināja plašākās aprindās.
- 2) Klosteris savu sakaru dēļ netieši zināmā mērā nobremzēja reformācijas izplatīšanās gaitu laukos. Klosteru iemītnieces, kā redzējam, pa lielākai daļai komplektējās no Livonijas vasaļu māsām un meitām. Viņām reformācijas grautiņos un nemieros izdarītās pārestības šo 16. gadsimtu Livonijas iekšpolitikā iespaidīgo grupu noskaņoja jaunajai kustībai naidīgi. Kaut gan šiem vasaļiem politiski – materiālās intereses bija vienādas ar pilsētām, iegūt lielākas brīvības un privilēģijas un reformācija, šķiet, sniedza necerētas izredzes to sasniegšanai, tomēr, kā to redzējam Valmieras landtāgos, viņi izturas rezervēti vai pat sniedz atbalstu Arhibīskapam cīņai pret reformāciju, protestējot pret klosteru

vajāšanu.¹⁶⁴ Viņu nostāja bija viens no iemesliem, kādēļ reformācijas pirmajos 60 gados tā nespēja tik strauji un dziļi kā pilsētās pāriet uz laukiem. Atturoties bruņniecībai, arī latviešu tauta palika savā būtībā šīs kustības neskarta. Tās pārrakstīšanai jaunajā ticībā vēl vajadzēja nākt zviedru laikiem.

- 3) Klosteris atviegloja ceļu katolicisma atdzimšanai Rīgā un zināmā mērā arī Kurzemē un Vidzemē. Rīgā māsu enerģiskā izturēšanās bija pasargājusi Sv. Marijas Magdalēnas baznīcu, baznīcas inventāru, kur, ierodoties jezuītiem, tūlīn bija iespējams organizēt katoļu dievkalpojumus. Klostera muižas Vidzemē un Kurzemē bija pirmās vietas, kur jezuīti netraucēti un droši varēja uzsākt katoļu misijas pašā tautā.¹⁶⁵ Bez tam cisterciešu māsu iespaidīgais varonīgās uzticības piemērs ne vienam vien uzmodināja katolisko sirdsapziņu, kas radīja auglīgu zemi jezuītu darbībai. Šis māsu varonības piemērs, pateicoties E. Tolksdorfa sarakstītajai un Konradija Vettera izdotajai grāmatai¹⁶⁶, 17. gadsimtā kļuva par iespaidīgu katoliskās apziņas atdzīvināšanas un nostiprināšanas faktoru pat Eiropas mērogā.

IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA

Hermann von Bruiningk u.N. Busch – Livländische Güterurkunden, Riga, 1908.I.

1. Hermann von Bruiningk, Livländische Güterurkunden II., Riga, 1923.
2. Dr. Friedrich Georg V. Bunge, Liv – Est- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten I-IV. Reval, 1852 – 1857.
3. Matias Dogiel, Codex diplomaticus, V. 1758.
4. Henrici Chronicon Livoniae (Ex recensione Wilhelmi Arndt), Hannoverae 1874.
5. J. Kleijntjens Fontes Historiae soc. Jesu in Latvia (no korektoriespieduma)
6. S.P. Migne, Patrologiae cursus completus. Series latina. Parisiis 1894.
7. Scriptorum rerum Livonicarum, II. Riga, 1846.
8. Arveds Švābe, Senās Latvijas vēstures avoti, Rīgā. 1. burtnīca 1937. g., 2. burtnīca 1940. g.
9. Ertmann Tolksdorff, Historia monasterii virginum Ordinis S. Benedicti Rigae, Ingolstadt, 1615.
10. Leonid Arbusow, Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bis 16. Jahrhundert, Mitau 1904.
11. Dr. Leonid Arbusow, Die Einführung der Reformation in Liv-Est-und Kurland, Leipzig 1921.
12. Liborius Bergmann, Versuch einer Geschichte der Rigischen Stadtkirchen, Riga 1792.
13. Hermann von Bruiningk, Messe und kanonisches Stundengebeten nach dem Brauche der Rigaschen Kirche in späteren Mittelalter, Riga, 1904. (arī Mitteleilungen aus dem Gebiet der Geschichte Liv-Ehst- und Kurlands, Riga. XIX.)
14. E.H. Buch, Ergänzungen der Materialien zur Geschichte und Statistik des Kirchen und Schulwesens der Ew. Luth. Gemeinden in Russland, II. Petersburg, 1867.
15. K.H.v. Busse, Die Stiftung des St. Marien – Magdalenen Frauenklosters in Riga (Mitteilungen aus der Livländ. Geschichte IV.)
16. Friedrich Dsirne, Der Rigasche Kalenderstreit zu Ende des 16. Jahrhunderts, Riga, 1867.
17. Dr. Max Heimbucher, Die Orden un Kongregationen der katholischen Kirche, Paderborn, 1933.
18. Joseph Kardinal Hergenröthers Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte, II. Freiburg im Breisgau 1925.

19. P. Von Goetze, Albert Suerbeer, Erzbischof von Preussen, Livland un Ehistland, St. Petersburg 1854.
20. W. Gutzeit, Die Griechisch - katholischen Kirchen Rigas (Mitteilungen aus der Livländ. Geschichte XI.)
21. Istoru - statističeskoe opisanie cerkvei i prichodov Rižskoi eparchii, I. Riga, 1893.
22. Heinz Loeffler, die Grabsteine, Grabmalere und Epithaphien in den Kirchen Alt - Livlands, Riga, 1929.
23. Dr. J. Marx, Lehrbuch der Kirchengeschichte, Trier, 1922.
24. Dr. Johannes Schumacher, Deutsche Klöster, Bonna am Rhein, 1928.
25. Jānis Straubergs, Rīgas vēsture, apgādniecība „Grāmatu draugs”, Rīgā.
26. Ž. Karlsons, Ordeņa laikmets Latvijā, Rīgā, 1936.
27. F. Winter, Die Cistercienser des nordöstlichen Deutschlands, II. Gotha, 1871.

ATSAUCES

1. J. Marx, Lehrbuch der Kirchengeschichte, Trier 1922., 328.1.p.
2. M. Heimbucher, Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche, I. Paderborn, 1933.332.ss.lpp.
3. Migne, PP.lat.CLXVI.Parisiis 1894. 1507.lpp.
4. M. Heimbucher, Die Orden und Kongregationen I.333.ss.lpp.
5. J. Hergenröther, Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte, II.Freiburg 1925.514.ss.lpp.
6. M. Heimbucher, Die Orden und Kongregationen I. 338.lpp.
7. Migne, PP.lat.CLXVI.1377.lpp.
8. M. Heimbucher, Die Orden und Kongregationen I. 339.lpp.
9. Par to kāds sens vīrs: Bernanrdus valles, colles Benedictus amabat, Oppida Franciscus, celebres Ignatius urbes „-Heimbucher, die Orden 337.lpp.
10. Henrici Chronicon Livoniae, Hannoverae, 1874. 1, 10
11. Ibid.2,1.
12. Ibid.6,5.
13. F. Winter, Die Cistercienser desnordsötlichen Deutschlands, II., Gotha, 1871.,1.lpp.
14. M. Heimbucher, Die Orden 356.lpp.
15. Citējums no Winter, Cistercienser, II. 4.lpp
16. Ibid. 3.lpp.
17. Winter, Die Cistercienser, II. 4.lpp
18. Regulu pašrocīgi uzrakstījis Sv. Benedikts Monte Casino klosterī pēc 529.g., iespiesta Migne, PP, lat.LXVI 215 ss lpp.
19. Heimbucher, die Orden, I.361.lpp.
20. Ibid. 356.lpp.
21. Heimbucher, die Orden, I. 205.lpp.
22. F. Winter, Cisterzienser, II.10.ss.lpp.
23. Heimbucher, die Orden, I. 361.lpp.
24. Heimbucher, die Orden, I. 362.lpp.
25. Ibid. 358.ss.lpp.
26. Winter, Die Cistercienser, II. 119.lpp
27. Bunge, Urkundbuch, I., Nr. 283 a.
28. P. Von Goetze, Albert Suerbeer, Erzbischof von Preussen, Livland und Ehistland. Petersburg, 1854. 81.lpp.
29. K.H. von Busse Die Stiftung des St. Marien-Magdalenen Frauenklosters in Riga (Mitteilungen aus der livländ. Geschichte IV, 3.436.lpp)
30. Bunge, UB. I. 300.

31. J. Kleitntjens, *Fontes Historiae Soc. Jes. In Latvia, II. Collegium Rigense (pašreiz iespiešanā) 5.lpp.*: "Quoniam vero aliud Rigae sanctimonialium monasterium habeatur, quo se promiscue recipere possent, quae Deo in castimonia...servire voluissent, voluit praefatus Livoniensis archiepiscopus, ut ad hoc suum monasterium virgines non nisi genere nobiles admitterentur".
32. Winter, *Cistercienser, II. 17.lpp*
33. Winter, *Cistercienser, II. 101.lpp*
34. *Ibid. 15.lpp.*
35. A. Švābe, *Senās Latvijas vēstures avoti, 2.burt. Rīgā, 1940. Nr.420, 384.ss.lpp.*
36. Hermann von Bruiningk, *Messe und kanonisches Stundengebet nach dem Brauche der Rigaschen Kirche im späteren Mittelalter, Riga, 1904. 332.ss.lpp.*
37. *Citējums pēc Bruiningk, Messe und k.Sundg.332.ss.lpp.*
38. Bunge, *UB. 8. 408.*
39. Bunge, *UB. 740*
40. F. Winter, *Cistercienser, II. 121.lpp*
41. E.H.Busch, *Ergänzungen der Materialien zur Geschichte und Statistik de Kirchen und Schulwessens der Ew. Luth. Gemeinden in Russland, II.Petersburg, 1867. 803.lpp.*
42. K.H.v. Busse, *die Stiftung des St. Marien – Magdalenen. (Mitteil. IV.3. 436.lpp.*
43. H. Bruiningk, *Livländische Güterurkunden II, Riga, 1923.Nr.263.256.lpp.*
44. *Ibid. Nr. 796.*
45. *Ibid. Nr.1037.*
46. Bunge, *UB.3. 1332.*
47. A. Švābe, *Senās Latvijas vēstures avoti, 2. burtn. Nr. 420.*
48. A. Švābe, *Senās Latvijas vēstures avoti, 2. burtn. Nr. 385.*
49. *Ibid.*
50. A. Švābe, *Senās Latvijas vēstures avoti, 2. burtn. 386.lpp.*
51. *Loc. cit. 386. lpp*
52. A. Švābe, *Senās Latvijas vēstures avoti, 2. burtn. 385.lpp.*
53. *Ibid. Nr. 271. 257.lpp.*
54. *Ibid. Nr. 388. 362. ss. lpp.*
55. Hermann von Brunningk u.N. Busch, *Livländische Güterurkunden, Riga, 1908.I.29.lpp.*
56. *Ibid. Nr. 263. 256. ss. lpp.*
57. A. Švābe, *Senās Latvijas vēstures avoti, 2. burtn. 385.lpp. 2.piez.*
58. Bunge, *UB. I. Nr. 300.*

59. Sal. Bruiningk. u. Busch, LGK I.34. lpp Jumpravas vai Mazjumpravas muižu Arhibīskaps iegūst no Ordeņa apmaiņas ceļā 1256.g. (Švābe. Sen. Latvijas vēstures avoti, 2.burtn. Nr.432.
60. 1431.g. suplikā kā klosterim piederoša minēta „Duvelshove” (Bruiningk, LUK. I. Nr. 263.) – Velna sala. Vai te būtu notikusi apmaiņa?
61. Galīgā vienošanās par šīs vienu jūdzi garās un platās zemes platības atstāšanu klosterim panākta 1256. g. līgumā ar Ordeni (Švābe, Sen. Latv. Vēst. Avoti, 2. Nr. 432.).
62. Dokuments iespiests Bunge, UB.I.Nr.336.
63. sal. P.v. Göetze, Albert Suerbeer, 83.lpp.
64. A. Švābe, Senās Latvijas vēstures avoti, 1. burtn. Nr. 300.
65. Bunge, UB. I. Nr. 336. (I).
66. Sal. A. Švābe, Senās Latvijas vēstures avoti, 1. burtn. Nr. 115.
67. Sal. A. Švābe, Senās Latvijas vēstures avoti, 2. burtn. Nr. 432.
68. Bunge, UB. III. Nr. 383a.
69. Mitteilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-Ehst-und Kurland, VII. 443.ss.lpp.
70. Briningk u. Busch LGK.I. Nr.263.
71. Bunge, UB. I. 367.
72. Sal. Heinz Loeffler, die Grabsteine, Grabmaler und Epitaphien in den Kirchen Alt – Livlands, Riga, 1929. 17.lpp; Lib. Bergmann, Versuchen einer Geschichte der Rig. Stadtkirchen.
73. Bunge, UB. II. 771.
74. K.H. v. Busse Die Stiftung des St. Marien-Magdalenen Frauenklosters in Riga, Mit. IV. 440. Lpp.
75. H.v.Bruiningk, Messe und kanonisches Stundengebet, Mit. XIX.581.lpp.
76. H.v.Bruiningk, Messe und kan. Stundengebet, (Mitteilungen. XIX.475.lpp.
77. Ert.Tolgsdorff, Historia Monasterii virginum Ordinis s. Benedicti Rigae, Ingolstadt, 1615. 6.lpp.
78. H.v.Bruiningk, Messe und kan. Stundeng., (Mitt. XIX.594.lpp.
79. Ert.Tolgsdorff.loc.c.9.lpp.
80. „Civitas vero misericorditer hac vice per Dei gratiam a paganis liberata Deo gratiam referebat et diem beate Margarithe, in qua ab obsessione liberata est, deinceps celebrandam instituit infra civitatem”. Henrici Chronicon Lyvoniae, Hannoverae, 1874. 72. lpp.
81. H.v.Bruiningk, Messe und Stundgeb. - Mitt. XIX.581.lpp.
82. Ibid.
83. Bruiningk, LUK. I. Nr. 263.

84. L. Arbuzovs, Einführung der Reformation, 90.lpp.
85. Bunge, UB. 8. Nr. 782.
86. Hermann v.Bruiningk, Livländische Güterurkunden II. Riga, 1923.g.
Nr.238.139.lpp.
87. H.v.Bruiningk, Messe und Stundgebet. Mitt. XIX. 472. ss. lpp.
88. „...dat denne de jungrouwen, sustere desz vorenandten klostere und
ordens, uns und desulvigen unse nakomlinge meistere tho Lifflande,
mit singenden vigilien und seelmiszen eines acthbarlichen begahn -
..“LUK. I. Nr. 327.
89. H.Bruiningk, Messe und Stundgebet. Mitt. XIX. 557.lpp.
90. E. Tolgsdorff, Historia Monasterii virginum O.C. Riga 6.lpp.
91. H.Bruiningk, Messe und Stundgebet., Mitt. XIX. 581.lpp.
92. E. Tolgsdorff, 1.c. 6. lpp.
93. Ibid. 10. lpp.
94. Dr. Johannes Schumacher, Deutsche Klöster, Bonna a. Rhein, 1928.
134.ss. lpp.
95. M. Heinbucher, Orden u. Kongregationen, I. 348. ss. lpp.
96. Jānis Straubergs, Rīgas Vēsture 175.lpp.
97. Heimbacher, Orden und Kongregationen, I. 356. lpp.
98. Winter, Cistercienser II. 12.lpp.
99. L. Arbusow, Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bis ins 16.
Jahrhundert, Mitau 1904. 258.lpp.
100. Winter, Cistercienser II. 12.lpp.
101. L. Arbusow, Livlands Geistlichkeit 258.lpp.
102. Winter, Cistercienser II. 12.lpp.
103. Ibid. 5.lpp.
104. L. Arbusow, Livlands Geistlichkeit 258.lpp.
105. Briningk, LGK II.Nr.133.
106. Ibid. Nr.216.
107. Ibid. Nr.432, 535, 745, 796, 781, 1171, ect.
108. L. Arbusow, Livlands Geistlichkeit 258. ss. lpp.
109. E. Tolgsdorff, 1.c. 6. lpp
110. Heimbacher, die Orden, I. 358. lpp.
111. L. Arbusow, Einführung der Reformation, 68. lpp.
112. Sal. Briningk. GUK. I. Nr. 440.
113. Heimbacher. 1.c.361.lpp.
114. Ibid. 166.lpp.
115. Ibid. 344.lpp.
116. Bunge. UB. III. Nr.1332.
117. Sal. H. Bruiningk, Messe u. Stundgebet., Mitt. XIX. 557.lpp.
118. E. Tolgsdorff, 1.c. 5. lpp.

119. „...Vorthmer so hebbe ich Hanns vonn Tisenhusen beholden my unnd mynen erven, dat de ehrverdige vorgedachte frouwe....myner dochter ein efte thwe sollen in freyer kost holdenn mit ethen und mit drincken, bhi sich ihrer kamer, wagner ich de eine efte twe in ehre kloster thor lehre thun will...” Bruiningk, LGU.I.Nr.440.
120. M. Fuchs, das rothe Buch inter Archipiscopalia, Scriptores rerum Livonicarum II. Riga, 1846.766.lpp.
121. Heimbucher 1.c. 358. lpp.
122. L. Arbusovs, Einführung der Reformation, 69. lpp.
123. Sal. Heimbucher, 1.c. 350., 347. lpp.
124. L. Arbusow, 1.c. 26.ss.lpp.
125. L. Arbusovs, Einführung der Reformation, 210.ss. lpp.
126. L. Arbusow, 1.c. 240.ss.lpp.
127. L. Arbusow, 1.c. 258.ss.lpp.
128. Sal. L. Arbusows, 1.c. 295.ss.lpp.
129. Ibid.300.ss.lpp.
130. Arbusow, 1.c. 306.ss.lpp.
131. Sal. K.H.v. Busse, die Stiftung des St. Marien Magdalenen Frauenklosters in Riga, Mitt. IV.443.
132. Sal. L.Arbusow, 1.c. 308.ss.lpp.
133. Ibid.307.lpp.
134. Ibid.315.lpp.
135. L.Arbusow.1.c.400.lpp.
136. Ibid. 450.lpp.
137. Sal. L.Arbusow, 1.c.820.lpp.
138. Sal. Ž.Karlsons, Ordeņa laikmets Latvijā, Rīgā, 1936.g. 108.ss.lpp.
139. Sal. J. Straubergs, Rīgas Vēsture, 278.ss.lpp.
140. Orģināls glabājas Valsts arhīvā, Rīgā.

141. Darbs ir uzņemts arī J. Kleijntjenssa „Fontes Historiae Soc. Jes. in Latvia, II., kas pašreiz tiek iespiests.
142. Atstāstījums un citējumi ņemti Kleijntjejsa Fontes Historiae. S.J. in Latvia II. manuskripta.
143. Sk. iepriekš
144. Viņas un arī Annas Tāpeles nekrologs atrodams Staņislava Sczygielski, Ord. Bened. „Aquila Polono – Benedictina in qua beatorum et illustrium virorum elogia, coenobiorum ac rerum memorabilium Synopsis, exordia quoque et hrogrenis Ordinis D.F.Benedicti per Poloniam et eius sceptris subiectas Provintias breviter describuntur”, Cracoviae, 1663.
145. Friedrich Dsirne, Der Rigasche Kalenderstreit, Riga, 1867. 15.lpp.
146. Littera regia, ar kuru ķēņiņš Stefans pārņēms no pilsētas abas minētās baznīcas ar visiems īpašumiem un tiesībām, iespiests M. Dogiel, Codex diplomaticus V.1758.315.ss.lpp.
147. Kleijntjejs, (R) S. J. In Latvia, II. 14.lpp.
148. Ibid, 15.lpp.
149. Kleijntjejs, 1.c.16.lpp
150. Ibid. 17.lpp.
151. Dsirne, Rigasche Kalenderstreit, 32.ss.lpp.
152. Kleijntjejs, 1.c.17.lpp.
153. Ibid. 20.lpp.
154. Mitt.VIII.449.ss.lpp.
155. Kleijntjejs, 1.c.21.lpp.
156. Kleijntjejs, 1.c.53.ss.lpp.
157. Kleijntjejs, 1.c.61.ss.lpp.
158. Ibid. 69.lpp.
159. Mitteilungen, X.350.lpp.
160. Ibid. 351.lpp.

161. Istoriko – statističeskoe opisanie cerkvi i prichodov Rižskoi eparchii, I. Riga, 1893.172.lpp.
162. W. Gutzeit, Die Griechisch – katholischen Kirchen Rigas, Mitt.XI.403.ss.lpp.
163. Sal. L.Arbusow, Einführung der Reformation, 86.-115. lpp.
164. Piem. 1524/25.lantagi, sal. L.Arbusow, 1.c.438.ss.lpp.
165. Sal. Kleijntjenss, Fontes Historiae Soc. Jes. In Latvia, II.XI.lpp.
166. Sk. iepriekš.